

Bílé Karpaty

Biele Karpaty

2/2004

Časopis moravsko-slovenského pomezí

Z obsahu:

* Potřebujeme spojení * Babiččina předzahrádka * Naša čistá dedina
Bílé Karpaty pod lupou vědců * O ptačím tahu 2

Rozhovor s ministrem životního prostředí RNDr. Liborem Ambrozkem najdete na stránkách 2 a 3.

O kouzelných bylinkách z **Babiččiny předzahrádky**, které umějí nejen léčit, ale třeba i barvit, můžete číst na str. 7.

Zajímavý pohled Paťa Zimana na ekologické zemědělství najdete na str. 16 v rubrice **Pole neorané**.

V dalším pokračování cyklu **Tah ptáků** se dozvíte o vlivu počasí na migraci, o tahových cestách i o metodách výzkumu. Článek je na str. 18 a 19.

O tiplicích si můžete přečíst v rubrice **Tajemství přírody** na str. 21.

A na závěr opět nabízíme oblíbenou pohádku Pavla Bezděčky, tentokrát o medu. Najdete ji na straně 22.

Obsah:

Úvodník

Hranice rozdělující?.....1

Náš rozhovor

Potřebujeme spojení.....2

Akce v Bílých Karpatech

/ Akcie v Bílých Karpatech

Den Země v Brodě, Den s ovečkou,

VI. ekojarmark ve Veselí nad Moravou.....4

Vítání jara, tábory v Karpatech.....5

Ovoce našich dědů

Ovoce přírodní cestou.....6

Babiččina předzahrádka.....7

Učíme se od mala / Učíme sa od mala

Naša čistá dedina.....8

Výukové programy o lese.....9

Bílé Karpaty pod lupou vědců.....10

Bošácke výšivky putujú do sveta.....11

Naše muzea

Trenčianske múzeum.....12

Informační centra.....13

Zprávy ze Správy / Správy zo Správy

Památný strom (16),

Desatero novostavby na venkově.....14

Pole neorané

Ekologické poľnohospodárstvo.....16

Tajemství přírody / Tajomstvá prírody

O ptačím tahu.....18

Ochrana jasoňa červenookého.....20

Strašidelné, ale neškodné „komáre“.....21

Pohádka

O medu.....22

Zelená planeta

Pověst o písni Kole Jarošova.....23

Pro chytré děti.....24

Hranice rozdělující?

V minulém čísle jsme uvedli poměrně obsáhlý článek o připravované změně režimu na československé hranici. Popravdě řečeno, očekávala jsem na toto téma ohlas čtenářů, protože je to po delší době opět téma, které rozbouřilo veřejnou diskusi, objevila se i řada článků v regionálních novinách. Reakce čtenářů se nedostavily, to ale určitě neznamená, že je to problém, který by byl obyvatelům Bílých Karpat lhostejný. Připravovaná změna režimu se jich totiž může bolestně dotknout.

V čem přesně tato změna spočívá, popsal Jan Jongepier v minulém čísle. Já jen stručně shrnu to, že by byla zrušena možnost volného pohybu obyvatel České a Slovenské republiky přes hranice, překročení hranice mimo hraniční přechod by bylo možné pouze na základě povolení, vydávaného vždy jen na jeden rok. To by nejen omezilo místní obyvatele, ale zkomplikovalo by to i pobyt turistům a návštěvníkům Bílých Karpat, ohrozilo by to realizaci akcí typu Javořínských slavností, Česko-Slovenského Silvestra a podobných událostí. Údajným argumentem pro tyto změny je nutnost respektovat pravidla Schengenské úmluvy a ochránit tzv. Dočasné vnější hranice Evropské unie před cizinci ze třetích zemí.

Ze tyto důvody jsou pochybné, lze vyčíst ze samotné Schengenské úmluvy, která mj. praví, že „Aniž je dotčeno použití výhodnějších úprav mezi stranami, přijmou smluvní strany opatření nezbytná pro usnadnění pohybu příslušníků členských států Evropských společenství, kteří mají bydliště v obcích na společných hranicích, aby jim bylo umožněno překračovat tyto hranice mimo povolené hraniční přechody a mimo provozní dobu

kontrolních stanovišť...“ Připravované opatření je tedy zcela proti duchu Schengenské úmluvy.

Za neopodstatněný považuji i argument ochrany hranic proti běžencům ze třetích zemí. Tomu lze zabránit jen pečlivým střežením hranice, nikoli přijetím administrativních překážek, které tyto cizince stejně vůbec nezajímají. Jsem přesvědčena, že současní příslušníci pohraniční policie, většinu místních obyvatel ve svém rájónu stejně dobře znají osobně. Vždyť jich tam může žít maximálně několik set. K čemu jim tedy bude, když tito lidé budou vybaveni dalším průkazem?

Místní obyvatele a představitelé obcí velmi dobře rozumějí absurdnosti tohoto záměru a tak nesložili ruce do klína. Co se tedy od 27. ledna, kdy byla smlouva podepsána, stalo? Již 15. března se sešli zástupci některých příhraničních obcí, a vydali Rokytenskou výzvu, kterou se obrátili ke starostům, představitelům Zlínského kraje i dalším občanům příhraničí. Rada Zlínského kraje následně vyjádřila svůj nesouhlas s navrhovanými opatřeními.

Mezinárodní smlouvu musí ratifikovat parlamenty obou států, což se zatím naštěstí nestalo. Prvním čtením v Parlamentu ČR smlouva sice prošla, druhým ale ještě nikoli. To bylo odloženo, neboť se proti ratifikaci postavili poslanci opozice a někteří koaliční poslanci se zdrželi hlasování. Hlasování bylo odloženo na květen. To využili starostové pohraničních obcí a zahájili 30. dubna petiční akci. Již 1. května se na ní začaly objevovat první podpisy. Dne 12. května byla petice zaslána do parlamentu ČR s 1437 podpisy. Projednal ji petiční výbor Parlamentu ČR, který ji předal všem parlamentním stranám.

Senátu ČR byla petice předána 2. června. Do té doby na ni přibýly další podpisy, bylo jich už 2272. V současné době ji podepsalo již více než 2500 lidí a další podpisy přibývají. Dne 14. června

Krajina na Žitkově

bude zahájena další schůze Parlamentu ČR, zatím ale není známo, zda se bude Parlament touto smlouvou zabývat. Senát ČR ji na své červnové jednání nezařadí.

Opět se ukazuje, že když obyčejní lidé spojí své síly, podaří se jim ledacos. Tentokrát se přinejmenším podařilo projednávání této sporné smlouvy pozdržet natolik, že rozhodně neovlivní Javořínské slavnosti. Pro jejich organizátory by to mohla být značná komplikace. Já ale věřím ve víc. Věřím, že se nakonec podaří přesvědčit většinu poslanců, a k ratifikaci smlouvy vůbec nedojde. Režim na československých hranicích samozřejmě musí být dobře ošetřen kvalitní legislativou, nikoli ale tak, aby zbytečně komplikoval pohyb místních lidí a turistů, kteří se ničeho nezákonného nedopouštějí. A to vše v Evropě, která své vnitřní hranice naopak zprůchodňuje bez jakýchkoli kontrol.

Jana Hajduchová

Pokud byste chtěli i vy podpořit úsilí bělokarpatských starostů, můžete se obrátit na Ing. Janu Juřenčákovou (zastupující člen petičního výboru), adresa: Rokytnice 181, 763 21 Slavičín.

Potřebujeme spojence

RNDr. Libor Ambrozek je dva roky ministrem životního prostředí ČR. Nejvyšší čas s naším rodákem promluvit o tom, jak se nyní má ochrana přírody a životní prostředí. Libor Ambrozek je jedním z nejmladších ministrů. Narodil se v roce 1966 v Hodoníně, později vystudoval systematickou biologii na Karlově Univerzitě. Po studiu pracoval v Masarykově muzeu Hodonín a na referátu životního prostředí Okresního úřadu v Hodoníně.

Kdy začala Vaše politická kariéra?

„Po sametové revoluci jsem vstoupil do KDU-ČSL. V roce 1996 jsem se stal poslancem a také členem a o dva roky později i předsedou Rady Státního fondu životního prostředí. Před dvěma roky jsem byl opět zvolen poslancem a následně jmenován do funkce ministra životního prostředí.“

Jaké máte záliby?

„Vždycky mě bavila práce v dobrovolné ochraně životního prostředí. Dlouhá léta působím v Českém svazu ochránců přírody, měl jsem tu čest být i jeho předsedou. Této funkce jsem se pochopitelně vzdal s nástupem na ministerstvo. S ekologickými organizacemi jsem však nadále v častém kontaktu.“

„Snažím se využít každé volné chvíli k toulkám přírodou, navštěvuji i kulturní památky, festivaly lidových písniček a folku. Především od narození první dceři Magdaleny se ovšem snažím co nejvíc volného času trávit s rodinou.“

V polovině dubna byla podpisem prezidenta ČR definitivně schválena novela zákona č. 114/1992 o ochraně přírody a krajiny, která před vstupem do Evropské unie umožňuje zřízení evropské soustavy chráněných území Natura 2000. Co tato novela znamená pro obyvatele Bílých

Karpat, pro obce, zemědělce, vlastníky půdy aj.?

„Tuto novelu považuji za svůj největší úspěch. Přinesla řadu změn, změnily se především kompetence státní správy. Správní řízení v druhové ochraně - v kategoriích druhů kriticky a silně ohrožených druhů - nově spadají do působnosti Správ CHKO (pro celé území Natury). Dojde tak k přiblížení „úřadu“ na místní, resp. regionální úroveň a pravděpodobně i k urychlení administrace.“

V oblasti územní ochrany je naopak situace poněkud složitější - kompetence k vydávání výjimek ze zákazů zákona ve všech zvláště chráněných územích přešla nově na vládu. Není jasné, jak se vláda vypořádá s touto podivnou nesystémovou úpravou, vycházející z jednoho z poslanceckých pozměňovacích návrhů. MŽP s ní od počátku nesouhlasí a usiluje o její změnu.“

Zemědělcům umožňuje novela žádat o náhradu za případné omezení hospodaření. Například v Bílých Karpatech napomůže agro-environmentální program „Zatrávňování orné půdy regionální travní směsí v CHKO Bílé Karpaty“ s přibližně o 2000 Kč/ha vyšší platbou oproti běžnému programu zatrávňování. I nadále bude také pokračovat Program péče o krajinu, v rámci kterého bylo na podporu hospodaření v chráněných územích apod. v Bílých Karpatech investováno jen v minulém roce 9 milion. korun.“

Zcela nově je zavedena ochrana všech druhů volně žijících ptáků. Změny v ochranném režimu stávající CHKO Bílé Karpaty však budou minimální - značná část druhů nebo stanovišť v zájmu celého Evropského společenství se totiž dochovala díky dosavadnímu způsobu hospodaření. Cílem tedy bude

nikoli hospodaření omezit, ale naopak nadále zachovat.“

Pravděpodobně nezásadnějším způsobem se novela dotkne investorů, pokterých v případě ohrožení lokalit soustavy Natura 2000 bude vyžadováno hodnocení vlivů na Naturu.“

Co považujete za největší současné hrozby přírodě a krajině, i v chráněných krajinných oblastech?

„Představitelé některých krajů i obcí si dali příliš málo práce s přípravou nových rozvojových záměrů a mnohde jen oprášili letité nápady, které často mají původ hluboko v reálném socialismu.“

Megalomanské projekty typu kanál Dunaj-Odra-Labe či jezzy na dolním Labi by přece ve standardním ekologickém ale ani ekonomickém posouzení nemohly obstát.“

Druhý problém s tím velmi souvisí - jde o snahu některých politiků vytlačit účast veřejnosti na rozhodování o velkých projektech s vážnými dopady na životní prostředí i přírodu.“

Podobný problém se může výjimečně vyskytnout i na opačné straně. Někteří pracovníci státní ochrany přírody nedokáží obhájit či alespoň vysvětlit veřejnosti své kroky a mají pak tendenci schovávat se v kanceláři za kulaté razítko. Ochranu přírody ale nelze nadiřigovat bez ohledu na názory občanů. Potřebujeme hledat spojence v řadách odborné i laické veřejnosti, v zastupitelstvech obcí či krajů. Není možné se vyhýbat

diskusi ani s průmyslovými svazy, odbory či hospodářskými resorty. Je to sice náročnější, někdy možná i nepříjemné, ale jinak to nejde."

Jaké jsou vaše vztahy s ministerstvem zemědělství a ministerstvem průmyslu a obchodu, snad vašimi největšími soupeři? Z kterého resortu vychází největší tlak na přírodu?

"Jedním z mých hlavních předsevzetí při nástupu do funkce bylo změnit neudržitelný úzce resortní přístup a navázat spolupráci zejména s hospodářskými resorty - stavět mosty přes dlouhá léta hloubené zákopy. Zčásti se to již daří. Důkazem budiž třeba společná příprava akčního plánu ekologického zemědělství či agro-environmentálních programů s ministerstvem zemědělství. S MPO jsme předložili do sněmovny návrh zákona na podporu obnovitelných zdrojů energie, jednáním se nám podařilo dosáhnout i zásadního přepracování návrhu energetické politiky. Přesto jsme v konečné fázi šli do vlády se dvěma rozpory a v jednom z nich (nové jaderné zdroje) hlasování prohráli. Ani potom jsme se ale nepřestali s kolegou Urbanem zdravít a nezačali si naschvál navzájem zamítat své předlohy. Celkově však největší tlak na přírodu nevychází z vlády ale z Poslanecké sněmovny a krajů. Nikdy jsme nebyli svědky tolika radikálních návrhů na omezení ochrany přírody a demokratických práv občanů, jako v tomto funkčním období sněmovny."

Máte konkrétní představy o tom, jak se venkov má rozvíjet, tak aby zde lidé zůstali resp. se vrátili, ale aby se zároveň krajina dále nekazila cizími prvky (výhy, vteky, rozhledny, ...)?

"Hlavní je přesvědčit místní občany o výhodách zachovalé krajiny a různou formou jim pomáhat rozvíjet k přírodě šetrné formy podnikání. Dobrým východiskem je právě rozvoj šetrné turistiky, respektive nezbytné infrastruktury - od půjčoven kol

a značení cyklostezek až po dobře zařízené hospůdky a penziony. Bílé Karpaty mohou velmi těžit i z péče o krajinu, rozvoje ekologického zemědělství a prodeje místních produktů."

V Bílých Karpatech se stará o přírodu nejen státní správa, ale i několik nevládních organizací. Jaký je váš pohled na jejich spolupráci?

"Spolupráce tu funguje téměř příkladně. Některé projekty dokazují, že nevládní organizace mohou o přírodu pečovat lépe než stát. Rád bych tedy viděl to, co je v západní Evropě běžné, že řadu chráněných území přímo vlastní například obecně prospěšné společnosti, v jejichž radách jsou i místní zastupitelé. Proto jsem se s velkou radostí koncem dubna zúčastnil slavnostního ohně na Ploščinách, kde valašskokloboučtí ochranáři vraceli volnost prvním hektarům karpatského lesa."

Kdybyste měl porovnat přínos větrných elektráren a jejich negativní vliv na zachování krajinného rázu, jak by dopadlo vaše rozhodnutí?

"Vždy záleží na konkrétním umístění. Využití obnovitelných zdrojů energie zásadně uleví přírodě a životnímu prostředí, musíme ale hledat místa, kde to bude nejméně bolet."

Za podstatnější konflikt než narušení krajinného rázu přitom považují případné umístění takové stavby do tahové cesty ptáků či do nejpřísněji chráněného území.

MŽP připravuje podrobnou mapu takových potenciálních konfliktů, abychom přednostně směřovali investory do míst, kde žádný střet s ochranou přírody nehrozí. Vycházíme z tzv. větrné mapy a z našich údajů z mapování pro Natura 2000. Připravujeme i jasná pravidla pro posuzování krajinného rázu."

Ve většině obcí se třídí odpad. Na druhé straně je hodně míst, kde odpad z domácností a zahrad doslova končí v potocích.

Jaké řešení tohoto problému vidí ministerstvo životního prostředí?

"MŽP plní svou roli při vytváření zákonů a základního systému dobrovolného třídění odpadu. O konkrétním nakládání s odpady si ovšem rozhoduje obec sama. Černé skládky na svém území má povinnost zlikvidovat na náklady původce (najde-li se) či své vlastní. Úspěšně je ovšem tento problém možné řešit jen

dlouhodobou a trpělivou výchovou a osvětou. Musí se stát normou, že se ke svému okolí (nejen své vlastní zahrádce) chováme slušně."

Máte v současné funkci ještě čas chodit do přírody?

"Snažím se využít opravdu každou volnou chvíli, takže seznam přírodních lokalit, které jsem v letošním jare navštívil, by byl docela dlouhý. Do Bílých Karpat jsem se dostal hned dvakrát, začátkem dubna na ladoňky u Hrubé Vrbky a koncem dubna na Ploščiny, jak už jsem zmínil."

Které místo v Bílých Karpatech je vám nejbližší?

"Z okna hodonínského bytu se dívám na jihozápadní část hřebene, při dobré viditelnosti až po Javořinu. Nejčastěji vedly mé cesty na kytky do nádherného lučního komplexu Čertoryjí, moc rád mám i bučiny na úbočí Javořiny. Za nejkrásnější krajinu ale považuji divoký severovýchod od Okršlicka a Kaňuru po Vršatec, kde jsem opravdu nechal kus svého srdce."

Jan W. Jongepier

Den Země v Brodě

Letos ke Dni Země pořádá Dům dětí a mládeže Uherský Brod celou řadu akcí a to hlavně ve spolupráci se ZO ČSOP Uherský Brod, Městským úřadem Uherský Brod - odbor životního prostředí a kinem Máj.

Dne Země se ujalo Ekocentrum Chrpa při DDM Uh. Brod. V odpoledních hodinách přišlo na malé náměstí na sídlišti Máj kolem 60 návštěvníků. Převážně

ti menší soutěžili v jízdě na „nečmoudících“ vozíčkách (kolo, koloběžka, skateboard, kolečkové brusle), na stanovištích obrázky a otázkami si nejen děti, ale i jejich rodiče vyzkoušeli znalosti o přírodě, ze zdánlivě nepoužitelných PET lahví se vytvářely sovičky a skoro celé náměstí děti pomalovaly barevnými křídami. Den Země byl ukončen v kině Máj promítáním filmu Ptáci svět.

V sobota 17. dubna se konala pro veřejnost exkurze do třídičky odpadů a na skládku komunálního odpadu. I když byl zajištěn autobus zdarma a ani za samot-

nou prohlídku se neplatilo, nabídka nenalákala mnoho občanů.

Mezi další akce ke Dni Země patřily taky besedy o nakládání s odpady z podnikatelské činnosti a o tom, „jak dál se zelení v našem městě“.

Výstava v kině Máj byla zaměřena na akci Falco, která se zabývá hlídáním ohrožených druhů dravých ptáků. Trvala téměř celý duben, tak jako možnost pro zájemce zapůjčit si Wattmetru k měření spotřeby energie.

Iveta Hebláková
Uherský Brod

Den s ovečkou

Na Den Země, čtvrtek 22. dubna, uspořádal ČSOP Kosenka den otevřených dveří.

Mimo jiné děti i dospělí shlédli všelijaké využití a zpracování ovčí vlny od filcování, pletení až po spřádání na kolovrátku. Na dvořečku se stavělo indiánské teepee, ve valašské dřevěnici pracovali místní řemeslníci. Všichni návštěvníci si přivoněli k pa-

ličkování, ke tkání na tkalcovském stavu a pletení valašských rukavic a slaměnek a k dalším tradicím a zvykům na Valašsku. Ochutnali zdravý bylinkový čaj, výborný přírodní mošťa zdravé ekologické produkty.

Každý, kdo zavítal do ekologické poradny, se seznámil s kulturně-ekologickými projekty.

V průběhu celého dne se v prostorách Kosenky vystřídaly stovky dětí v rámci školního vyučování i ve svém volném čase.

Pavla Kolínková
Valašské Klobouky

VI. ekojarmark ve Veselí nad Moravou

Ve Veselí nad Moravou se v sobotu 24. dubna konal šestý Ekojarmark, na který se přihlásilo 70 řemeslníků.

Zastoupeny byly ukázky tradičních lidových řemesel, např. keramiky, kovářství, košíkářství, řezbářství. Novými hosty byli zástupci sdružení Samaritanus z Brna, kteří prezentovali výrobky mentálně nebo fyzicky postižených dětí, bednář z Vlachovic nebo pan Jindřich Patík z Kyjova

s malou ukázkou solárních panelů.

Pro deštivé počasí v ranních hodinách přijela však pouze část přihlášených řemeslníků a prodáváčů. Program byl tak ochuzen o ukázky košíkářství, keramiky, o výrobu štípaných holubiček, kožešinových papučí a dalších ukázek řemesel či výrobků.

Návštěvníci mohli shlédnout vystoupení mažoretok MŠ Tyršova, hudební prezentaci Speciální školy a Cimbálovou muziku žáků ZUŠ ve Veselí nad Moravou.

Závěr patřil šermířům ze Sdružení Poustevník, kteří předvedli ukázky středověkého šermu v kostýmech.

Pro děti byly plánovány aktivity jako výroba korálků z papíru, barvení kamínků, keramiky, pletení rohoží z rákosy a další aktivity, které se bohužel z důvodu špatného počasí posunuly na příští rok.

Josef Dufek, Radka Nekardová
Veselí nad Moravou

Vítání jara

V sobotu 24. dubna se dárci na sbírku pro les a také příznivci přírody a trampingu společně sešli na akci „Vítání jara - Volnost hoře“.

Smyslem a cílem setkání bylo nejen přivítání jara, ale především oslavení toho, že se jim společně podařilo vykoupit první část stodesetiletého jedlobukového lesa Ščúrnice.

Cestou do lesa Ščúrnice jsme společně s dětmi v přírodní rezervaci Javorůvky zlatým kou-

zelným klíčem odemkli studánku, a tak probudili i louky a celý les ze zimního spánku. Zem se tak mohla ujmut semínek vzácných rostlin, které jsme na Javorůvkách zaseli a zalili vodou z odemknutých studánek. U tramské chaty Walden nechybělo opékání špekáčků, těstových hadů, hra na kytaru se zpěvem a mnoho zábavných veselých her.

I přesto, že bylo deštivé počasí, sešlo se nás u slavnostního ohně na Rovnicích přes padesát. Volnost hoře zapálením slavnostního ohně symbolicky udělil i ministr Libor Ambrozek, který strávil večer s námi. O příjemnou atmosféru u ohně se postarala tramská kapela Šíny

z Ostravy, pan Jaroslav Jeřábek s paní Emilkou Malíkovou ze Slavičína, Dominik Matůšů z Nedašova a všichni, kteří se nebáli přidat.

Diana Tkadlecová
Valašské Klobouky

Tábory v Karpatech

Letní pracovní ochranné tábory

Ako každé leto pokračuje KOZA (Karpatské ochranné združenie altruistov) v tradícii letných pracovných táborov.

Účasť je dobrovoľná a bezplatná, prepláca sa cestovné, o stravu a dostatok činnorodej práce a sprievodnej zábavy bude postarané. Ubytovanie je zabezpečené vo vojenských stanoch (len na Grúni pod strechou), spí sa vo vlastných spacákoch na svojich karimatkách, na akcie sa treba vopred prihlásiť. Bližšie informácie možno nájsť aj na www.koza.sk, prihlásiť sa možno napríklad aj prostredníctvom Vlada Mertana (K Výstavisku 9, 911 01 Trenčín, tel. 032/7433504, e-mail mertan@sopsr.sk).

25. - 27. júna: Grúň (Bošácka dolina) - víkendovka. Prvé nadýchnutie vône sušiaceho sa sena.

10. - 24. júla: Bučková jama (Vrbovce). Bez sliviek, ale zato s malinami...

31. júla - 6. augusta: Nebrová (záver Červenokamenskej doliny). Vytvalé hrabanie, otužilé kúpanie...

21. - 28. augusta: Grúň. Posledné nadýchnutie sa pred zimou

Kosení bělokarpatkých luk

3. - 17. července: Kosení bělokarpatkých luk, Memoriál kamaráda Toma. Místo: Javorůvky a Bílé potoky, Valašské Klobouky. Přihlásit se u ZO ČSOP Kosenka, Brumovská 11, Valašské Klobouky, tel. 577 320 145, kosenka@mail.walachia.cz.

Letní škola

12. - 25. července: Letní škola trvale udržitelných projektů - pracovní a vzdělávací pobyt v obci Hostětín. Organizuje ZO ČSOP Veronica a Centrum modelových ekologických projektů v Hostětíně, tel. 572 641 040, veronica.hostetin@ecn.cz.

Karpaťáček

9. - 21. července: Letní stanový tábor pro děti Karpaťáček, Hrubá Vrbka. Organizace: VIS Bílé Karpaty, tel. 518 322 545, visbk@bilekarpaty.cz.

Prázdniny s Chrpou

19. - 23. července: Prázdniny s Chrpou. Výlety do okolí a zábava na Ekocentru Chrpa. Informace: Iveta Hebláková, tel. 572 638 041, chrpa@ekocentrumub.uhedu.cz.

26. - 31. července: Nenuda. Tábor v Horním Němčí, turistika, jízda na koni, hry, soutěže. Informace: Jiřina Kovářová, tel. 572 639 570.

1. - 7. srpna: Valmont. Horská chata na Vyškovci, pobyt v přírodě, hry, koupání. Informace: Jiřina Kovářová, tel. 572 639 570.

Ovoce přírodní cestou (1)

Pěstování ovoce biologickými metodami, tedy „bez chemie“, lze ve zdravé krajině úspěšně provozovat i jako hlavní zdroj obživy. Ale jak na to? V následujících řádcích se dozvíte několik rad, které by vám mohly pomoci.

Velkou výhodou, možná i podmínkou, při provozování ekologického ovocnářství je zdravá, ekologicky stabilní okolní

Jablečná slavnost v Hostětině

krajina. Znamená to především rozmanitost krajiny a přírody.

Další podmínkou úspěchu je použití vhodných, odolných odrůd ovocných. Nejvíce lze doporučit generace ověřené, v regionu tradičně pěstované staré odrůdy. Teoreticky vhodné jsou i nové odrůdy zvláště šlechtěné na odolnost, tzv. rezistenty, ovšem ty zatím nejsou ověřeny praktickým použitím v krajině.

Celý sad je nutno pojmut jako extenzivní, tedy kmenné tvary stromů (koruna zapěstovaná ve výšce 150-180 cm nad zemí) roubované nejlépe na semenných podnožích. Důležité jsou široké spony umožňující plné rozvinutí koruny. A samozřejmě travní podrost pestrého druhového složení - základní kámen biologické rozmanitosti extenzivního ovocného sadu.

Biologický sad

Takto pojatý sad má své výhody (+) i nevýhody (-):

- + větší odolnost proti houbovým chorobám díky větší prodyšnosti mezi korunami a snadnějšímu osychání listů, plodů i dřeva,
- obtížnější sklizeň ve větších výškách, je nutné část sklizně zhodnotit zpracováním (sušené ovoce, mošt, džem, pálenka),
- + díky odolným odrůdám, ekologické stabilitě okolí a cíleně podporované biologické rozmanitosti v sadu nehrozí kalamitní přemnožení nějakého škůdce či choroby, takže jsou prakticky anulovány náklady na chemickou ochranu,
- + díky uzavřenému toku živin uvnitř hospodářství jsou sníženy náklady na výživu
- nižší hektarové výnosy oproti intenzivní výrobě (ca o 30 až 50 %),
- + na šetrně obhospodařovaný extenzivní sad je možno získat biocertifikát, který zajišťuje odbyt a lepší cenu o 50 až 100%.

Výživa sadů

V dospělých extenzivních sadech se v dřívějších dobách výživa prováděla nepravidelně

a zřídka. Všechn vhodný materiál, který byl v hospodářství k dispozici, byl potřebnější jinde - hnůj na pole a tráva z vlastního sadu byla většinou použita jako píce pro dobytek. Stromy i tak většinou dávaly tolik ovoce, že o ně nebyla nouze. Jako běžné hnojivo připadá v úvahu jedině popel ze dřeva ztopeného přes zimu, ale toho zdaleka nebylo tolik, jako je běžné dnes.

V současné době se ukazuje jako optimální pro výživu stromů metoda nastýlání pokosené travní hmoty pod koruny stromů.

Je po všech stránkách výhodná:

- * je jednoduchá, nevyžaduje finanční náklady, navíc řeší další problém - co se senem, není-li ovocnář zároveň chovatelem dobytka,
- * výživa je kompletní (N, P, K, Mg, ...) a postupná - živiny jsou uvolňovány pozvolným rozkladem, nemůže tedy dojít k jejich odplavení,
- * nehrozí přehnojením - při sponu 10 x 10 m se stačí dvě senoseče do příštího jara rozložit,
- * nastlaná hmota zároveň brání případnému vysychání kořenového systému - důležité hlavně u mladších stromů,
- * pod korunami stromů dochází rovněž k pohnojení travního porostu, takže se v něm uchytí a převládnou konkurenčně silné trávy a vymizí některé byliny; mimo koruny však díky pravidelnému kosení zůstává dobře udržovaná louka se všemi původními druhy, celková rozmanitost důležitá pro zdravou krajinu se tak zvyší.

U slivoní je vhodné výživu doplňovat dřevěným popelem pod nastýlku v dávkách přibližně 0,2 m³/ha. Zlepšuje se tím kondice stromů napadených šarkou švestky.

Jiří Němec
Záhorovice

Zdeněk Ševčík
Pitín

Babiččina předzahrádka

Když se řekne domek na vsi, kdekomu v představách vyvstane chaloupka se zahrádkou jako dlaň, v zahrádce se zelená štěp a je plná nejrůznějších květin a bylin. Ale kde dnes takovou zahrádku uvidíte? V našich předzahrádkách se zabydly nové druhy, neobvyklé, někdy zajímavé jen tím, že jsou „jiné“, nebo zase nejméně náročné na údržbu a pěstování. V tomto článku bychom vám rádi připomněli, co dělá předzahrádku předzahrádkou a možná zjistíte, že se některé tipy hodí i vám.

Barvišské rostliny v předzahrádkách

Barvišství - kdo z nás se někdy pozastavil nad tím, co se za tímto heslem skrývá. Trička JSOU přeci modrá ... Samozřejmě i v dnešní době je barvišství v pozadí výroby látek a oděvů. Jsou používány syntetické barvy, které mají ve srovnání s rostlinnými barvami jasnější barvy, jsou stabilnější pro praní v automatických pračkách, jejich výroba je jednodušší a spotřebovávají menší množství suroviny. V časech našich babiček však bylo barvení mnohem blíže dennímu životu. Lidé si často pěstovali přadné rostliny pro vlastní potřebu nebo chovali ovce

Rmen barvišský

navlnu, ze které vyráběli oblečení. A také ho barvili pomocí rostlin.

Každá rostlina obsahuje ve svém těle barviva, jinak by byla průhledná. Zelenou dávají chlorofyly, červenooranžovou karoteny, žlutou xantofyly a modrou způsobují antokyany. Čas a zkušenost prověřily, které z rostlin jsou pro barvení vhodnější, protože obsahují větší množství barviva nebo dávají lepší odstín.

Pokud byste chtěli žlutou sukni, potom uděláte dobře, když natrháte květy měsíčku lékařského, rmenu barvišského, nařvátovičnicku většího, třezalky tečkované nebo řepiku lékařského. Neprohloupíte s jalovčinkami a dřevem dřívěšálu a ze zahrádky nevyhánějte ani pampelišku. Její květy také dávají žlutou. Málem bych zapomněla na cibulové slupky!

Vaše halena bude červená, když nasbíráte plody dřívěšálu, jeřábu ptačího nebo ptačího zobu, květy pivoňky, kořen červené řepy anebo kůru třešně ptačky. Použít můžete i květy spanilé topolovky růžové nebo vlčího máku. O barvicích schopnostech plodů černého bezu či černého rybízu nemluvě, o nich se většina z nás přesvědčila na vlastní kůži.

Pro barvení na zeleno máte nepřeberně možnosti. Každá rostlina, až na výjimky, je zelená díky chlorofylu, který obsahuje. Hvězdami svého druhu jsou pak bez černý (list), břečtan popínavý a jalovec obecný (plod), nařvátka a plicník lékařský či kontryhelu. Kupodivu také slupky cibule barví na zeleno.

Možná si řeknete, co je to za nesmysl - na žluto i na zeleno. Za to mohou mořidla. To jsou chemikálie různého druhu, které mají za úkol poutat barvu k barvené látce. Bez nich by se látka obarvila nerovnoměrně a barva by se vymývala. Na druhu použitého mořidla závisí konečný odstín barvy, někdy je dokonce výsledná barva různá jako v případě cibule.

Hnědou barvu získáme třeba

Ptačí zob obecný

... z cibule! Její slupky dávají krásně hnědočervenou, když necháte látku v barvě hodně dlouho. A slupky z plodů ořešáku vlašského také. Kdo by nevěděl, jak tmavě ruče zůstávají na podzim, když se sbírají ořechy. Na hnědou lze barvit také pomocí kůry stromů. Kaštan nebo trnka patří mezi ně, ale ty bychom těžko hledali v babiččiných předzahrádkách.

Černá barva je trochu zvláštní. V přírodě neexistuje černá jako taková, vždy je to jen velice tmavý odstín jiné barvy, ať už se jedná o fialovou, hnědou, modrou nebo zelenou. Proto obrňte svoji trpělivost, natrhejte velkou hromadu rostlinného materiálu a míchejte a ohřívajte stále dokola, dokud vás to nepřestane bavit. Pak by mohla být látka černá. Naše babičky by pro černou doporučily kůru černého bezu, nařvátka, plody ostružiníku nebo šípku.

Že byste si to také chtěli zkusit? Všechny podrobnosti k pracovním postupům a mnoho dalších rad najdete v knize 'Barvy z rostlin' od Lubomíra Tichého a Ivony Tiché, kterou vydalo centrum Rezekvítek v Brně, dále také v Ekolistu 6/98 v článku 'Zkuste barvit pomocí rostlin' od Zuzany Terčové nebo na webových stránkách pražské botanické zahrady www.botgarden.cz/barveni/barveni_rosti.html.

Hana Poková
Veselí nad Moravou

Naša čistá dedina

alebo Okolo Súče čistá vodička tečie...

Projekt pod týmto názvom sme na našej škole ZŠ Dolná Súča začali realizovať v novembri 2003. Zapojili sme sa ním do celoslovenského projektu Školy pre budúcnosť a získali naň aj finančnú podporu. Z 1 400 predložených projektov vybrala a ocenila odborná komisia 90, z toho 8 škôl z Trenčianskeho kraja. Predkladali ho ako tím učiteľov p. uč. Martiníková, Jarošová, Hodálová a Novotová.

Cieľom nášho projektu, ako vyplýva už z jeho názvu, bolo vzbudenie záujmu žiakov o problematiku odpadu, pričom sme chceli preniesť záujem o riešenie tejto problematiky do rodín našich žiakov, ako aj medzi ostatných občanov a predstaviteľov obce.

Držali sme sa zásady, že skôr ako budeme žiadať aktivitu od širšej verejnosti a obecného zastupiteľstva, ukážeme našu vlastnú snahu a ochotu podieľať sa na riešení skvalitnenia životného prostredia v obci a jej okolí.

Zmysel projektu

Počas šiestich mesiacov sme v rámci rôznych aktivít sprostredkovali žiakom i širšej verejnosti informácie o nebezpečenstve čiernych skládok, o možnostiach prispieť k likvidácii vlastnými silami, o význame

zberov druhotných surovín. Žiaci priebežne získavali zručnosti a návyky, ktorými stanovený cieľ postupne naplňali. Dlhodobý cieľ, ktorým je prenesenie riešenia problematiky odpadu medzi občanov a poslancov obecného zastupiteľstva, sme v záverečných aktivitách rozhodne aspoň naplňovať začali. Realizáciu projektu takéhoto rozsahu nie je možné ukončiť spolu s ukončením školského roka, preto sme rozhodnutí s obdobnými aktivitami pokračovať v plnení cieľov aj v budúcich rokoch.

Realizácie projektu sa zúčastnilo približne 300 žiakov, mapovania nelegálnych skládok všetci 363 žiaci školy. Do mnohých aktivít boli zainteresovaní aj rodičia.

Projektové aktivity

Žiaci, učitelia a rodičia sa mohli zapojiť do 15 rozsiahlych aktivít, z ktorých mnohé pozostávali z viacerých častí, prípadne prebiehali vo viacerých etapách. Výber aktivít bol dobrovoľný, plne rešpektoval záujmy, schopnosti a predpoklady žiakov na ich splnenie. Informácie získavali žiaci prostredníctvom infopanelov a školského rozhlasu, rodičia na triednych schôdkach a z občasnika Hlasyspod Krasína.

Projekt sa začal otvorenou hodinou, na ktorej sa zúčastnilo 35 žiakov 2. ročníka a hostia. Hodinu viedli dve učiteľky a bola netradičná z viacerých hľadísk. Žiaci pomocou dramatizácie získali vedomosti o vzniku nelegálnych skládok, ich nebezpečenstve, naučili sa triediť odpad, zmenšovať jeho objem a pod. S pomocou prízerajúcich hostí v závere vyhotovili plagáty, ktoré slúžili ďalej ako upútavka

pre ostatných žiakov a učiteľov. Druháci sa stali akýmiis garantmi projektu, vzhľadom k ich veku je predpoklad, že budú dôsledne naplňovať potrebu ochrany životného prostredia ešte ďalších 7 rokov na základnej škole. Dá sa povedať, že cieľovými skupinami projektu boli najmä žiaci 1. stupňa, ale v konečnom dôsledku môžeme konštatovať veľkú zapojenosť aj z 2. stupňa.

Slávnostná prezentácia

Práce žiakov boli prezentované na hlavnej chodbe, kde boli prístupné všetkým žiakom, rodičom a zamestnancom školy. Veľká prezentácia bola slávnostne otvorená 5. mája v obecnom kultúrnom dome za prítomnosti starostu obce p. Vaska, zástupkyne Považskej odpadovej spoločnosti p. Vrbovej, zástupcov žiakov a učiteľov, ktorí sa najviac podieľali na realizácii projektu a štábu Trenčianskej televízie. Na výstavke boli zhromaždené všetky produkty projektu - výrobky z odpadových materiálov, literárne práce s témami Naša dedina, aká je a aká bude a Čo si myslí smetiak, výsledky prác na počítačovom krúžku Zásady dobrého Súčana, letáčky o odpade a recyklácii, informácie o odpade získané z internetu, „zážitkové listy“ zo zberov plastov a papiera, mapovania skládok, módnaj prehliadky modelov z odpadu, z výroby darčiekov k rôznym príležitostiam atď.

Prevezme obec iniciativu?

Starosta obce netajil prekvapenie v akom veľkom rozsahu sa projekt na našej škole realizoval. Najväčší záujem z jeho strany bol o mapu obce, na ktorú sme vyznačili zistené skládky mapované v rámci Dňa Zeme 22. apríla žiakmi a učiteľmi. Spolu s Otvoreným listom starostovi, v ktorom ho žiaci požiadali o spoluprácu pri likvidácii zmapovaných skládok, odovzdali žiaci p. starostovi aj zoznam viac ako 100 skládok a ich popis z hľadiska rozsahu aj obsahu. Starosta prisľúbil deťom spoluprácu, ako aj ďalšiu, dokonca finančnú, podporu projektu Naša čistá dedina... Vo svojom prejave pochválil deti učiteľov za aktívny prístup k problematike životného prostredia a podotkol, že mapovaním skládok žiaci zrealizovali to, čo mali vo svojej náplni práce dospeli.

V ďalších dňoch si prezentáciu prišli pozrieť všetci žiaci našej školy, žiaci z Hornej Súče, Trnávky a Dúbravy, počas kultúrneho programu ku Dňu matiek aj rodičia a ostatní občania obce. Najviac sa deťom páčili výrobky z odpadu a projekcia fotodokumentácie z priebehu realizácie projektu.

Otvorený list starostovi chcem odoslať aj starostom z okolitých obcí, aby obce pri riešení problematiky odpadu spojili sily a postupovali spoločne a jednotne. V blízkej budúcnosti by sme boli spokojní, keby sa dohodou zabezpečili kontajnery na plasty tak, aby to bolo výhodné aj pre Považskú odpadovú spoločnosť, ktorá náš projekt tiež podporovala. Od apríla sme zbierali plasty do zapožičaných big-bagov, ale ich vývoz je pre odpadovú spoločnosť nerentabilný. V súčasnosti zbierame do veľkých igelitových vriec, ktoré

však nie sú dostatočne prístupné verejnosti. Podľa odozvy od občanov vieme, že by mali záujem o zber plastov a umiestnenie pevných nádob v obci. Záleží teda len na starostoch okolia, či sa dohodnú a vytvoria tým podmienky výhodné pre odpadovú spoločnosť, obyvateľov, ale najmä pre prírodu.

Martina Martiníková
Dolná Súča

Výukové programy o lese

Krásné jarné počasie láká opäť školní triedy k pobytom v prírode. Aby žiaci pobyt napríklad v lese dobre prožili a ešte sa niečo pňučili, pripravilo VIS Bílé Karpaty ve spolupráci s Lesy ČR již 6. rokem nabídku výukových programů a tematických exkurzí na téma les.

Lesy ČR, s.p. si totiž dobře uvědomují potřebu ekologické výchovy dětí a mládeže a proto tyto programy podporují.

Tematické okruhy, které byly pro společný projekt vybrány, jsou:

* rostliny a živočichové v lese,

- * lesní ekosystémy,
- * význam lesa pro člověka,
- * hospodaření v lese.

Z těchto okruhů nabízí VIS Bílé Karpaty 10 různých výukových programů pro mateřské i základní školy za zvýhodněnou cenu - 10,- Kč za žáka za hodinový a 15,- Kč za dvouhodinový program.

Lesy ČR také podporují výrobu výukových pomůcek - v tomto roce jsou to dřevěné puzzle Brouci. Sadu pomůcek bude tvořit puzzle pěti různých druhů brouků se vztahem ke dřevu (larvy žijící ve dřevě apod.). Právě při provádění výukových

programů se snažíme využívat netradiční pomůcky a přírodní materiály, které jsou příjemné a nedají se lehce poškodit. Podobné pomůcky se nám již dříve v naší práci osvědčily, proto jsme rádi, že budou připraveny další a školy si je budou moci v našem středisku zapůjčit.

Kontakt: VIS Bílé Karpaty, Bartolomějské nám. 47, 698 01 Veselí n. Mor., tel: 518 322 545, visbk@bilekarpaty.cz, www.bilekarpaty.cz/vis.

Radka Nekardová
Veselí nad Moravou

Bílé Karpaty pod lupou vědců

Už desetiletí se různí přírodovědci věnují přírodnímu bohatství Bílých Karpat. Od minulého roku se vědecký výzkum ještě zintenzívnil díky třem projektům financovaným Ministerstvem životního prostředí (MŽP) v rámci podpory vědy a výzkumu.

Ovocné odrůdy

Jeden projekt se zabývá zdejšími bohatstvím ovocných odrůd a je koordinován členářižům známým odborníkem Ing. Vác-

mavým a důležitým výstupem bude pomologický atlas bělo-karpatského regionu.

Mezi prvořadé úkoly patří zjištění aktuálního výskytu a stavu extenzivních ovocných sadů v Bílých Karpatech. K tomu přijde i pomologické mapování - zaznamenání výskytu starých a krajových ovocných odrůd nejen ve větších výsadbách, ale také ve volné krajině. Mapování se může zúčastnit i neoborník. Jeho

Rozšíření netýkavky nedůtklivé podle dosavadních znalostí. Šedé plochy: výskyt před r. 1980, tečky: výskyt od r. 1980.

lavem Teterou, CSc. S dílčími úkoly pomáhají jak místní znalci, tak i historik, botanik a další významní čeští pomologové.

Cílem projektu je zpracovat celostátní metodiku pro vyhledávání, záchranu a obnovu vysokokmenných sadů krajových odrůd na příkladu CHKO Bílé Karpaty. Na závěr, v druhé polovině roku 2006, bude uspořádán celorepublikový seminář k této problematice. Konkrétním výsledkem pro Bílé Karpaty budou dva nově založené nebo rekonstruované sady krajových ovocných odrůd na Moravských Kopanicích a Valašskokloboucku a taky ovocnářská školka, kde bude možno zakoupit tradiční odrůdy ovocných dřevin. Zají-

úkolem je nalézt zajímavé (rozuměj především staré) stromy a sebrat vzorky jejich plodů, aby je mohl odborník určit. Nejdůležitější „kvalifikací“ mapovatele je tedy znalost místní krajiny a dobrá orientace v terénu.

Proto se touto cestou obrácíme i na vás, občany Bílých Karpat, s nabídkou zajímavé objevitelské práce, při níž samozřejmě přivyděláte i nějaké peníze. Největší díl práce, a tedy největší potřeba volného času, je na podzim, kdy zraje většina plodů, ale s mapováním sadů a vytipováním zajímavých stromů je možno začít už teď. Mapovací práce je nutno soustředit do sezón 2004 a 2005.

Kontaktní adresa pro zájemce: Jiří Němec, Správa CHKO Bílé Karpaty, Nádražní 318, 763 26 Luhačovice
nemoc@bilekarpaty.cz.

Pastva

Další problém, který vyžaduje řešení, je údržba luk pomocí dobytka, ovcí a koz bez toho, že dojde ke ztracení jejich přírodních hodnot. Proto MŽP podporuje čtyřletý výzkumný projekt „Pastva jako prostředek údržby travních porostů v CHKO“. Záměrem je navrhnout koncepci pastvy v CHKO Bílé Karpaty, která je přijatelná pro zemědělské subjekty i vlastníky pozemků a současně udrží luční porosty v optimálním stavu z hlediska ochrany přírody. Jedná se o stanovení těch způsobů pastvy, které jsou přijatelné pro obě strany - kolik a jakých zvířat na hektar, jestli celoroční, rotační nebo kůlová pastva aj.

Do projektu je zapojena řada českých specialistů z oborů zoologie, botaniky a pedologie, kteří letos a příštím rokem budou sledovat trvalé plochy v 9 pastevních areálech po celé CHKO. Na projektu se podílí také ekonom a řada místních odborníků, kteří se zabývají historií obhospodařování trvalých travních porostů (TTP), zemědělskou problematikou a zapracováním údajů a výsledků do geografických informačních systémů. Koordinátorem je botanik Mgr. Jan Mládek.

Biodiverzita

O biologické rozmanitosti (výskytu rostlin a živočichů) či biodiverzitě existují z Bílých Karpat především údaje z maloplošných chráněných území („rezervace“). O tom, co roste, loží, běhá a lítá mimo ně, máme jen kusé informace, které je však také důležité vědět: mohou se tam vyskytovat druhy, které právě v rezervacích nejsou, dokonce i druhy chráněné. Na základě nových poznatků by měla být stávající zonace CHKO přehodnocena a místo téměř 500 segmentů čtyř zón odstupňované ochrany přírody, by měla být navržena zonace nová, mnohem celistvější.

Proto od loňského roku dvě desítky botaniků a stejný počet entomologů, dva ornitologové, ichtyolog a hydrolog dávají dohromady dosud zjištěné údaje a budou do roku 2006 sbírat

aktuální data. Nezaměří se tedy na orchidejové louky a staré bučiny, ale právě na volnou krajinu a opomenuté biotopy, jako jsou vodní toky, okraje silnic, záhumenky a dokonce i pole nebo zastavěná území - vesnice a města.

Plané rostliny, včetně plevelů, hnízdící ptáci, vybraní motýli a střepláci nebudou zaznamenávání na každém místě zvláště, ale „síťové“. CHKO Bílé Karpaty je pro tento cíl rozdělena do 128 políček navazujících na mapovací síť běžně používanou ve střední Evropě. V každém „čtverci“ velkém 2,8 x 3,0 km mapovatelé zapisují nebo zaškrtačují zájmové

druhy, pouze chráněné nebo vzácné druhy budou zmapovány detailněji.

Výsledkem bude nejen návrh nové zonace CHKO ale i publikace s mapkami rozšíření jednotlivých druhů, mapa kvality vodotečí a seznam všech cévnatých rostlin známých z Bílých Karpat.

Pro nejúplnější přehled máme i zájem o vaše recentní nebo historické nálezy pozoruhodných nebo hojných rostlinných druhů. Kontaktujte autora-koordinátora na adrese Mučedníků 948, 698 01 Veselí nad Moravou, tel. 518 322 465, mail: jwjo@quick.cz.

Jan W. Jongepier

Bošácke výšivky putujú do sveta

Jozef Ludovít Holuby zbieral v oblasti Bielych Karpát bohatý národopisný materiál. O jeho úsilí priblížif jedinečnosť slovenských tradícií ostatnému svetu je dnešný príspevok, vybraný z jeho rozsiahleho diela.

...Na žiadosť profesora Koula posielal som mu pre Pražské mestské a národopisné múzeum bošácke staré a nové výšivky na výber. Čo sa mu ľúbilo, zachránil a ich cenu mi posielal. S cenami boli ženičky úplne spokojné, ba dakedy im to aj podivným prichádzalo, že za také staré handierky, ktoré ony predtým handrárom s ostatnými handrami za pár ihiel alebo špendlíkov dávali, teraz 4-8 zlatých dostávajú. O tých výšivkách mi písal Koula: „Všickni jsou nadšeni výšivkami z Vašeho kraje, a to dojista právem. Také staré práce jsou překrásné, zvláště ty bílým hedvábem vyšíváné.“ Jedna ženička v Bošáci bežala za mnou a riekla, že našla na dvore vyhodenu výšivanú handierku a ak chcem, že mi ju daruje. Nato vbehla do domu a vyniesla na štyri prsty širokú, na

dobrú piad dľhú, asi 200 ročnú majstrovsky ľicom a rubom jednako šíkom vyšívanú polovicu koncov škrôbky. Škrôbka je úzka dlhá šatka, umele o hlavu ovínutá, z tyla oboma koncami až po kolená siahajúca a výšivkami a čipkou sa končiaca. Riekol som

jej, že ja také veci pre seba nezbieram, ale pre pražské múzeum, že pošlem tú krásnu výšivku ako jej dar do Prahy. Prof. Koula sa v liste o tejto starej výšivke vyslovil, že je to najkrajší kus, ktorý zo Slovenska dostal, a vo veľmi lichotivom liste sa daryni za tento dar poďakoval. Mali ste vidieť radosť tej ženičky, keď som jej ten list Koulov doručil, ktorý si ako drahocenný rodinný poklad dosiaľ opatruje.

Návšteva týchto pánov znamenite pôsobila u tunajšieho ľudu na zachovanie národného kroja. Už sa počínali povážlivo odhadzovať čisté, biele vyšívané rúcha a kadejakými lacnými barchantami farbistými nahradzovať, hoci biele rúcho má aj tú dobrú stránku, že oblečenú doľho ženskú núti k čistote, keďže na bielom aj malá škvrna hneď sa spozoruje, ale na farbistej tmavej látke aj hodný lekvárový lizák, pohodlne prilepený trčaf môže bez toho, aby ho hneď zbadali, a tak ani k škrupulóznej čistote nenúti...

(Lidové noviny 29, č. 9,
7. januára 1921)

Trenčianske múzeum

Trenčianske múzeum je kultúrna a vedecká inštitúcia s krajskou pôsobnosťou a viac ako 120 ročnou históriou. Jeho predchodcom bol Prírodovedný spolok župy Trenčianskej, založený v roku 1877. Zlúčením s Muzeálnou spoločnosťou v r. 1912 vzniklo Trenčianske múzeum. Prvým predsedom sa stal MUDr. Karol Brančík, župný lekár a entomológ medzinárodného významu.

Trenčianske múzeum napriek svojim prírodovedným tradíciám je múzeom vlastivedného typu. Vlastní a spravuje zbierkové fondy historického, umenovedného, prírodovedného, literárno-

historického či národopisného charakteru, bohaté zbierky z oblasti numizmatiky, faleristiky, filokartie, militárií a zbraní, umeleckého remesla a pod. K najcennejším súborom v zbierkach Trenčianskeho múzea nesporne patrí rozsiahla a umelecky i historicky zaujímavá obrazová zbierka rodu Ilešháziovcov, hlavných a dedičných trenčianskych a lptovských županov, pánov Trenčianskeho hradu od r. 1594 do r. 1835.

Budova múzea, pôvodne mestský palác Ilešháziovcov, bola postavená v 17. storočí. V roku 1760, v súvislosti so zmenou funkcie objektu na Župný dom, objekt upravili v neskorobarokovom výraze. V repre-

zentačných miestnostiach na prvom poschodí sa v minulosti konali župné kongregácie. V jednotlivých sieňach viseli obrazy trenčianskych županov.

Múzeum sídli v budove od roku 1939. V pôvodných reprezentačných priestoroch sa dnes nachádza stála expozícia, zriadená v roku 1999, s názvom Z histórie a kultúry slobodného kráľovského mesta Trenčína a bývalej Trenčianskej župy. Je zameraná vlastivedne a obsahuje časť prírodovednú, historickú, umeleckohistorickú, archeologickú a tiež národopisnú. Zámerom súčasného vedenia múzea je nielen predstaviť bohatú históriu a kultúru trenčianskeho regiónu a samotného mesta, ale aj začleniť priestory múzea do kultúrneho a umeleckého života Trenčína.

Preto sa rozhodli pre polyfunkčné využitie najväčšej a najreprezentatívnejšej miestnosti tzv. kongregačnej sály, v ktorej sú umiestnené exponáty z umenia a histórie Trenčína a bývalej Trenčianskej župy. V strede je ponechaný dostatočný voľný priestor určený na poriadanie kultúrnych vystúpení či už dramatického charakteru, ale najmä na hudobné podujatia.

Trenčianske múzeum okrem svojej hlavnej budovy na Mierovom námestí, tzv. Župného domu, spravuje v Trenčíne ešte Trenčiansky hrad s viacerými expozíciami, Karner sv. Michala a tzv. Katov dom - zaujímavý typ stredovekého domu na ul. M.Čáka č. 14. Bol postavený v prudkom svahu Hôrky ako dvojpriestorový kamenný dom, upravený v 18. stor. Svoje pomenovanie dostal v čase, keď ho na konci 19. stor. obýval mestský dráb.

Trenčianske múzeum spravuje aj viaceré expozície a objekty mimo Trenčína. V pobočke v Novom Meste nad Váhom je umiestnená expozícia Z histórie Nového Mesta nad Váhom a okolia, v Ambrovskej kúrii v Beckove je expozícia venovaná histórii tohoto mestečka, spolku Tatrin a významnému národnému buditeľovi Jozefovi Miloslavovi Hurbanovi, expozícia v Čachticiach pripomína nielen históriu Čachtíc, ale i neslávne známu „krvavú grófkú“ Alžbetu Bátorovú.

V neďalekom Očkove si môže návštevník prezrieť mohyly náčelníka z obdobia velaticko-willendorfskej kultúry mladšej doby bronzovej a v Bzinciach pod Javorinou Pamätnú izbu spisovateľky Ľudmily Podjavorinskej.

Otváracie mesiace, dni a hodiny:

Trenčianske múzeum v Trenčíne, Mierové nám. 46
Denne okrem pondelka
utorok - piatok 9-17 hod.
sobota - nedeľa 9-16 hod.

Trenčiansky hrad

Denne
máj - september 9-17 hod.
október - apríl 9-16hod.

Mierové námestie 46, 912 50
Trenčín P. O. Box 120 Tel.: 032/
7434431, Fax: 032/7440753,
e-mail: office@muzeumtn.sk

podľa materiálov
Trenčianskeho múzea
spracoval Richard Medál

Informační centra

Uvádíme tradiční i netradiční informační centra nebo zdroje informací o Bílých Karpatech a okolí. Nabízejí široké spektrum služeb, například informace o ubytování, stravování, kulturních akcích, informační materiály, mapy, pohledy, přístup na internet apod.

Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, o.p.s.

Bartolomějské nám. 47, 698 01 Veselí nad Moravou
Tel.: 518 322 545, fax: 518 324 792
e-mail: visbk@bilekarpaty.cz, www.bilekarpaty.cz/vis
po - pá: 8.00 - 16.00 h. (neoficiálně i déle, možnost telefonické dohody předem)
Produkce informačních letáků řady Příroda Bílých Karpat, ekologická poradna, nástěnná výstava Příroda jihovýchodní Moravy.

Informační centrum města Strážnice

Předměstí 399, 696 02 Strážnice
Tel.: 518 332 184, fax: 518 332 067
e-mail: irra@irra.cz
www.irra.cz
po - pá: 8.00 - 17.30 h.
Organizace zájezdů do vinných sklepů.

Inklub

Tvarožná Lhota, 696 64
e-mail: bkarpaty@inexsda.cz, www.inexsda.cz
tel.: 518 337 008
po - pá: 10.00 - 16.00 h.
Informace o jeřábu oskeruší.

Městské informační centrum

Masarykovo nám. 21, 686 01 Uherské Hradiště
Tel.: 572 525 525-6, fax: 572 525 527
e-mail: mic@mic.uh.cz
www.mic.uh.cz
www.slovacko.cz
po - ne: 8.00 - 18.00 h.
Poskytuje také informace o turistické oblasti Chřiby. Funguje zde rovněž informační centrum pro mládež.

Městské informační centrum

Kounicova 77, 688 01 Uherský Brod
Tel.: 572 634 802
e-mail: mic@ub.cz
www.mic.ub.cz
po - pá: 9.00 - 12.00 h., 13.00 - 17.00 h., ne: 13.00 - 15.00 h.
Informační centrum je provozováno v rámci galerie, kde jsou vystaveny obrazy, výtvarná díla, plastiky apod.

Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopic

Starý Hrozenkov 11, 687 74
Tel./fax: 572 696 323
e-mail: iskopance@razdva.cz, www.pro-bio.cz
www.bilekarpaty.cz
po - pá: 7.30 - 16.30 h.
Regionální centrum PRO-BIO, poskytování informací a poradenství v oblasti ekologického zemědělství.

Muzeum a turistické informační centrum

Podzámčí 861, 763 31 Brumov-Bylnice
tel: 577 330 138
Denně mimo pondělí 9.00 - 11.30 h., 12.30 - 17.00 h.
V muzeu jsou vystaveny exponáty zaměřeny na poznání života a práce obyvatel pod Brumovským hradem (vybavení domácností, hospodářství, lidová řemeslná výroba v regionu, součásti krojů a výšivky, dobové fotografie a filmy).

Městské informační centrum Slavičín

Mladotické nábřeží 849, 763 21 Slavičín
Tel.: 577 342 251, 737 751 874, fax: 577 341 238
e-mail: kultura@mesto-slavicin.cz
www.mesto-slavicin.cz
po - pá: 9.00 - 11.00 h., 13.00 - 16.00 h.
Informační centrum je provozováno společně s Městským klubem, v rámci něhož jsou provozovány výstavy s nejrůznější tematikou.

Informační centrum Strání

Náměstí U zámečku 71, 687 65 Strání
Tel./fax: 572 695 240
e-mail: mic@strani.cz
www.strani.cz
po, út, čt: 10.00 - 18.00 h., st: 9.00 - 16.00 h., pá: 9.00 - 14.00 h.
Informační centrum je provozováno v rámci knihovny.

Národní přírodní rezervace Hutě

Městské informační středisko Luha Info

Masarykova 950, 763 26 Luhačovice
Tel./fax: 577 133 980, 577 132 341
e-mail: luhainfo@mesto.luhacovice.cz
web: www.mesto.luhacovice.cz
červenec, srpen: po - pá: 8.00 - 18.00 h., so 9.00 - 13.00 h., ne 13.00 - 18.00 h.

ZO ČSOP Kosenka

Brumovská 11, 766 11 Valašské Klobouky
Tel.: 577 320 069
e-mail: kosenka@mail.walachia.cz
www.kosenka.cz
po - pá: 8.00 - 16.00 h.
Informační letáky Chodníky Bílých Karpat, ekologická poradna, umístění v rekonstruované roubené stavbě - dřevěnici.

Informační kancelária mesta Stará Turá

Husitská cesta 253/3
916 01 Stará Turá
Slovenská republika
Tel: 00421/32/776 3893
e-mail: infotur@nm.psg.sk
www.javorina-bradlo.sk
Poskytuje kontakty také na další informační centra v regionu.

Barbora Duží
Veselí nad Moravou

Památné stromy (16)

Bojkovský dub

V Bojkovicích, ve svahu nad městem u hřbitova, stojí impozantní strom, který tvoří dominantu v přílehlém okolí. Jeho oficiální název je „Bojkovský dub nad kostelem“.

Jedná se o dub letní (*Quercus robur*), jehož stáří se odhaduje na 400 let. Tomu odpovídá jeho obvod kmene (v 1,30 m), který je 475 cm. Dub má výšku 20 m a šířka koruny činí 26 m.

K vyhlášení tohoto dubu za památný strom vedla nejen jeho mohutnost, ale i historický význam. Dle místních historiků je strom totiž pamětníkem vpádu Turků a Kumánů do městečka Bojkovic a již po generace je opatrován a vážen občany jako místní památka.

I když kmen byl v celé délce poškozen bleskem, je jeho zdravotní stav uspokojivý. K tomu přispělo odborné ošetření provedené v roce 2002 před jeho vyhlášením, které obnášelo zdravotní řez a formování koruny, ošetření a zastřešení dutiny, jakož i ošetření kmene.

Zatím Bojkovskému dubu přímo nic nehrozí. Veškerá

činnost v ochranném pásmu památného stromu, které je ve tvaru kruhu a odpovídá desetinásobku průměru kmene měřeného v 1,30 m nad zemí, již by mohla poškodit daný památný strom, je možná jen s předchozím souhlasem Správy CHKO Bílé Karpaty.

Bohumil Jagoš

Desatero novostavby na venkově

Obraz harmonické krajiny Bílých Karpat často narušují příliš extravagantní nebo jinak nepatřičné obytné stavby. Právě na venkově působí tyto objekty velmi rušivě.

Venkované vždy čerpali ze zkušeností svých předků i sousedů, a proto jsou si jednotlivé domy navzájem tak podobné. Díky jejich nedůvěřivosti v nové neověřené způsoby se jejich obydlí jen pomalu vyvíjela. Je totiž všeobecně známo, že obyvatelé vesnic byli a jsou mnohem konzervativnější než lidé z dynamicky se vyvíjejících měst.

Následující zásady mají napomoci při vzniku nových staveb na venkově, především v Bílých Karpatech.

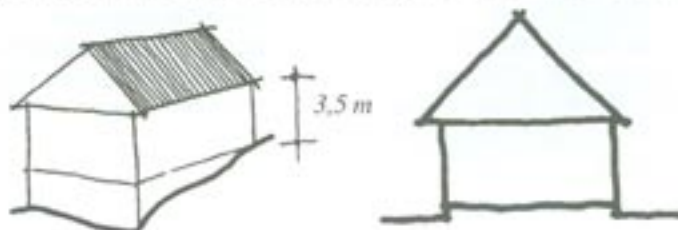
1. Půdorys objektu

Optimální je tvar obdélníku, jehož delší strana je 1,6 až 5násobkem strany kratší. Dále je přípustný tvar písmene L, U a výjimečně T.

2. Výška objektu

Nejvhodnější jsou domy jednopodlažní s možností podsklepení a využití podkrovní. Okap střechy může být max. 3,5 m nad terénem.

3. Tvar střechy

Přípustné jsou sedlové popř. polovalbové, výjimečně valbové tvary. Na malých převážně hospodářských stavbách se štítovou stěnou o šířce 3 m je vhodná také střecha pultová (vpravo). Sklon střešních rovin je nutné navrhovat v rozmezí 35 až 50 stupňů (u střech pultových 30 až 40°).

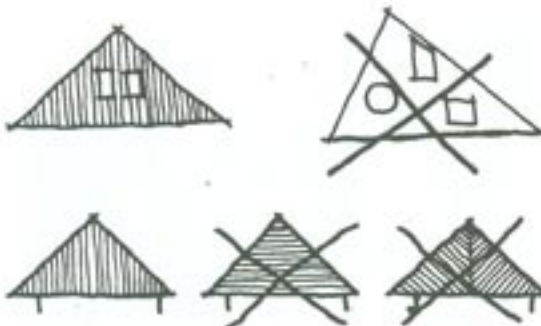
6. Komín

Z praktických i estetických důvodů je vhodné umístit komín poblíž hřebene uprostřed objektu, mimo štítové stěny. Nelze provádět masivní komíny obložené kameny!

8. Štít

Tvar i dělení štítu jsou nejvhodnější zrcadlově symetrické. Deštění musí být z praktických důvodů svislé. Na štítech nelze umísťovat balkony, arkýře, několikaboké výčnělky nebo jiné městské prvky!

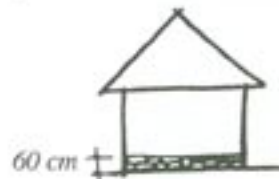
10. Okna a dveře

Je nutné se vyvarovat složitých tvarů městského typu a naopak se držet obdélníka „postaveného na výšku“ s jednoduchým členěním. Nejvhodnějším materiálem je dřevo. Okna nelze opatřovat okenicemi!

4. Usazení domu na terénu

Podlaha přízemí může být max. 80 cm nad terénem.

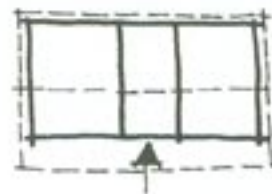
5. Nasazení střechy

Střechu je vhodné umístit přímo na první podlaží bez nadezdívky. Lze ji umístit symetricky nebo asymetricky se zápražím.

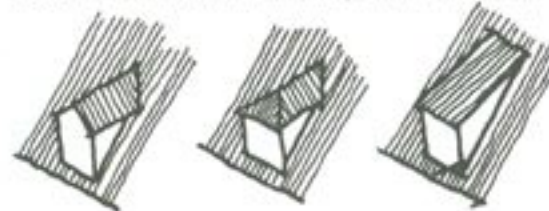
7. Vstup do domu

Nejvhodnější je vstupovat do objektu z podélné strany přibližně uprostřed.

9. Víkýře

Mohou mít sedlovou nebo valbovou stříšku, popř. pultovou. Vzdálenosti mezi nimi nesmí být menší než 6 m.

Zvláštnosti a odchylky jednotlivých oblastí, jako je Valašsko nebo Slovácko, uvedeme v dalších číslech tohoto časopisu.

Olga Zapletalová

Ekologické poľnohospodárstvo

Začalo sa to asi takto: doma sa nám minul olej a keďže zásobíť domácnosť je moja starosť, zašiel som do dediny a z búdky zatelefonoval do biopredajne, v ktorej, pokiaľ sa dá, nakupujeme biopotraviny pre našu domácnosť. Predajňa patrí našim priateľom, a keď ju asi pred rokom (možno ako jednu z prvých na Slovensku) otvorili, so ženou sme sa veľmi potešili, že si nebudeme musieť zadovážovať potraviny v BIO kvalite iba zo zahraničia, ale že si ich budeme môcť kúpiť aj tu, na Slovensku. Cenovo boli porovnateľné - väčšinou tiež z dovozu. Náš záujem pomôcť dobrej veci ako sa dá viedol k rozhodnutiu - prednostne nakupovať v tejto predajni.

Všetko na vývoz

Do tejto doby totiž na Slovensku, až na pár výnimiek, takmer nebolo možné kúpiť potraviny v BIO kvalite. Nie že by ich nikto na Slovensku nepesetoval. Ekologickí poľnohospodári

existujú na Slovensku už viac ako desať rokov (obhospodarujú asi 2,5% poľnohospodárskej pôdy = cca 50 000 km²; do systému je zaradených okolo 80 subjektov). Ale kúpiť tak pred rokom ich produkty bolo takmer nemožné. Dôvod bol jednoduchý - väčšina z nich (viac ako 95 %) sa vyviezla do zahraničia. Aj dnes by nám na spočítanie našich domácich spracovateľov a výrobcov biopotravin stačili prsty 1 ruky.

Smutné na tom je, že u nás vypestované bioprodukty niekto šikovný v zahraničí spracuje na

výrobok. My si potom musíme kupovať drahé dovozové biopotraviny (možno aj spracované zo slovenských bioproduktov) a náš štát to všetko ešte dotuje. Keď nám tu už nezostávajú bioprodukty, aspoň tá čistejšia krajina nám tu zostane (tú našťastie zatiaľ nie je možné vyviezť).

O polovicu viac

Ale vrátim sa späť k dôvodu môjho telefonátu do biopredajne - oleju. Telefón mi zodvihla predavačka a s ústosťou mi oznámila, že bio-olivový olej, ktorý u nich pravidelne kupujem, nemajú a ani nevedia, kedy budú mať. Problém bol s dodávateľom. Bohužiaľ sa na neho nedá spoľahnúť a iný zatiaľ na Slovensku nie je. Takže buď počkám do neviem kedy alebo si môžem kúpiť iný, ten je ale o polovicu drahší. Dať o polovicu viac za olej, pri našom skromnom domácom rozpočte, sa mi zdalo veľa.

Ale čo teraz? Moja žena iný olej ako v BIO kvalite nechce. Už je raz taká, keď si niečo zaumieni, tak to aj urobí. Pred niekoľkými rokmi sa rozhodla, a tak dnes doma iné ako potraviny v BIO kvalite nemáme. Ja som sa jej rozhodnutiu potešil - byť zdravší, na tom predsa nie je nič zlé. Biopotraviny sú síce o niečo drahšie, ale lieky a doktor tiež nie sú zadarmo. A my ani jeden nemáme záujem zveriť svoje zdravie lekárom a tak sa oň staráme sami.

Okrem toho kupovaním biopotravin podporujeme aj mnohé ďalšie dobré veci - ekopoľnohospodárstvo je šetrnejšie k pôde, neznečisťuje vody chemikáliami, vytvára rozmanitejšiu krajinu a napomáha rozvoju vidieka; v biopotravinách nie sú použité zdravie škodlivé chemikálie (rôzne dochucovadlá,

farbivá a konzervačné látky)... Nakoniec, práve biopotraviny sú tie normálne potraviny, ktorými sa ľudia stravujú odjakživa, teda okrem posledných asi 100 rokov.

Peniaze

Ale čo s našim olejom? Pohľad do peňaženky hovorí jednoznačne. Možno si teraz myslíte: „Čo tak veľmi rozmýšľa nad peniazmi? Predsa, keď si kupujú iba biopotraviny, ktoré sú drahšie ako konvenčné, nemôžu mať problém s peniazmi.“ A máte v podstate pravdu - s peniazmi „nemáme“ problémy. Ale to ešte neznamená, že ich máme veľa. Skôr je to o tom, koľko ich pre život potrebujeme.

Na vysvetlenie: je to už niekoľko rokov, čo sme sa rozhodli a odišli žiť na kopanice. Dôvodov bolo viac. Hlavný bol ten, že sa nám nepáči, ako vyzerá a kam kráča naša spoločnosť (keď peniaze sú dôležitejšie ako ľudia). Nechceme sa zúčastňovať na ničení Zeme (nášho domova) a ľudstva samotného. Z toho vyplýva aj druhý, už spomínaný dôvod: chceme žiť a byť šťastní a k tomu patrí okrem slobody, zodpovednosti a pod. aj zdravie.

Na jeho udržanie má vplyv životný štýl a tiež kvalita potravín, ktoré jeme. Kvalitné a dobré jedlo, to dnes niečo stojí a keď sme nechceli väčšinu nášho života stráviť zarábaním peňazi na jedlo, pestujeme si ho sami - samozrejme ekologicky. Keď to dokázali naši dedovia, prečo by sme

to nedokázali aj my? Aj oni hospodárili ekologicky (vtedy „normálne“) - veď vtedy ešte neexistovali chemické postreky a umelé hnojivá. Okrem toho sme obaja vegetariáni, čo je pre takýto život oveľa jednoduchšie a praktickejšie (veď 1 prasá zje za rok toľko jedla, ako 10 vegetariánov).

Čo si zatiaľ nedokážeme dopestovať alebo vyrobiť, a nevieme sa ešte bez toho zaobísť, si kupujeme. Ako napríklad už spomínaný olej. Okrem neho zatiaľ musíme kupovať obilie (na múku, chlieb a pod.), soľ a tento rok aj trochu zeleniny a ovocia. Na týchto pár vecí mi môj rodičovský príspevok bohato vystačí. (Samozrejme, že to nie je vždy jednoduché, ale pri troške skromnosti to vždy nejako ide - ale to by mohla byť úplne samostatná téma.)

Zľava

No, poďme späť k oleju. Dohodol som sa s predavačkou, že ak by mi majiteľ predajne dal ten drahší olej s nejakou zľavou, tak aby mi ho vzala, že si preň ku nej domov prídem. (To je výhoda malých obchodov, skúste si niečo také zjednať v supermarkete.) Keď som k nej prišiel, víta ma s úsmevom. Mala pre mňa olej a vraj mi vyjedнала ešte lepšiu zľavu, ako som chcel. Malo to však jeden háčik: musel som svojmu priateľovi - majiteľovi predajne - sľúbiť, že mu napíšem článok do časopisu. Vraj niečo o ekologickom poľnohospodárstve na Slovensku. Tak som si k tomu sadol a dúfam, že to je aj o ekologickom poľnohospodárstve.

Na záver rád dodávam, že v posledných mesiacoch sa situá-

cia na Slovensku zlepšuje. Prišli obchody s biopotravinami, zvyšuje sa aj počet výrobcov biopotravín a už existujú aj prví

biopestovatelia zeleniny a biop pečivo. Zvyšuje sa aj počet biospotrebiteľov. Problémy sú však stále, pretože niektorí ľudia, pracujúci v tejto oblasti, namiesto toho, aby na tejto krásnej myšlienke (produkcia, distribúcia a predaj biopotravín) spolupracovali a rozvíjali ju, snažia sa medzi sebou súťažiť. Ale to je potom znova len a len o peniazoch a nie o nás, ľuďoch.

Olej, ktorý zvyčajne domov kupujeme, zatiaľ v našej biopredajni stále nemajú (vraj nie je ani v Čechách). Tak sme si ho museli doviezť zo zahraničia. Ale už dnes sa tešíme, že si ho budeme môcť znova kúpiť v našej biopredajni (pán vedúci mi to sľúbil). A možno bude aj lacnejší - lebo čím viac ľudí bude kupovať biopotraviny a čím viac ich bude slovenských, tým menej budú stáť. A keď nie - nevadí, hlavne, že sa podporí dobrá vec.

**Pavol Ziman
Moravské Lieskové**

P.S. Akákoľvek podobnosť tohto príbehu so skutočnosťou nie je vôbec náhodná.

O ptačím tahu (2)

V minulém čísle jsme uvedli první díl článku o migraci našich ptačích druhů. Dnes uvádíme jeho další část.

Dudek chocholatý

Způsoby migrace

Migraci dělíme na denní - ta se týká většiny dravců, čápů, jeřábů, vlaštovek, budníčků - a na noční - ta je běžná u většiny bahňáků, pěnic, drozdů, chrástalů.

Tah může probíhat jednotlivě a v malých hejnech anebo naopak v široké frontě ve velkých hejnech často napříč celým kontinentem. Poslední způsob se týká další zvláštní formy tahu zvaného invaze (irrupce), známého například u křivek obecných,

pěnkav jikavců, brkoslavů severních, kteří v době nedostatku potravy nebo z důvodů silného zhoršení počasí houfně opouštějí Skandinávii a doslova zaplaví oblast centrální a západní Evropy.

Navigačními faktory jsou podle stupně důležitosti orientace Slunce, hvězdy nebo lépe hvězdná obloha, zemský magnetismus, vizuální paměť a výrazné krajinné prvky. Podružná je orientace podle infrazvuků (např. hukot mořského příboje, větry na hřebenech hor) a výjimečná je navigace podle čichu (ve větších míře prokázána u holubů).

Vliv podnebí na migraci

Mluvíme-li o ptácích západní Palearktidy (zoogeografické území), kam spadá Evropa a tudíž i naše vlast, je nutné si říct, že zde se fenomén tahu vyvinul zřejmě v závislosti na odtávání pevninského ledovce v době asi před 15 tisíci lety. Ptáci spolu s hmyzem, díky své akčnosti, zřejmě jako první živo-

čichové obsazovali obrovské volné prostory na kontinentě.

Oblast s výrazně rozčleněnými ročními dobami s odlišnými klimatickými podmínkami nutí dodnes značný počet druhů (především hmyzožravých) odlétat každoročně do míst s příznivějšími podnebími. V našich zeměpisných šířkách měli ptáci v podstatě tři možnosti: přizpůsobit se, což velká část udělala, táhnout anebo uhynout.

Snad v důsledku globálního oteplování se v posledních letech dříve přísně tažené druhy pokoušejí stále častěji a ve větších počtech o zimování, zatím s mnoha ztrátami a kolísavou úspěšností. Části populací se synantropizovaly (sžily se s člověkem a jeho životním prostředím, např. kos černý) anebo se adaptovaly

na jiný druh potravy či způsob jejího získávání.

Tahové cesty

Ptačí tahové cesty jsou v Evropě stabilní. Na starém kontinentu rozlišujeme v podstatě dvě. Jihozápadní cesta vede přes Francii a Španělsko ke Gibraltarské úžině, kde stovky milionů ptáků každoročně přeletují úzký pás moře dělící Evropu od Afriky. Marokem pak pokračují buď přeletem Sahary nebo po pobřeží Atlantiku do zemí centrální nebo západní rovníkové Afriky.

Tzv. jihovýchodní cesta vedoucí přes Balkánský poloostrov k úžinám Bospor a Dardanely, odtud ptáci pokračují přes Turecko a země blízkého východu až do Egypta, je používána ještě větším počtem ptáků. Na své cestě pokračují údolím proti proudu Nilu až do rovníkové východní Afriky (Keňa, Tanzanie), největší rekordmani letí dále na jih až do jižní Afriky.

Samozřejmě, že část ptáků táhne také přes Středozemní moře, ale i tehdy letí co možná nejkratší trasou Sicílie/Malta nebo Řecko/Kypr či Kréta. Ostrovy v moři nebo poslední úseky pobřeží kontinentu využívají kodpočinku a sbírání sil. Milionům z nich se tento úsek tahu každoročně stává osudovým. Barbarský a v dnešní době neobhajitelný lov a decimování ptáků na 100+1 způsob i přes množství alarmujících dokladů a stále větší vlnu odporu po celé Evropě pokračuje. Pokračuje navzdory legislativním změnám i vysokým sankčním postihům díky silné tradici a velkému vlivu lovecké lobby v hospodářsky vyspělých zemích jako jsou Itálie, Francie, Řecko a jiné.

Metody výzkumu

Výzkumu migrace ptáků je i dnes věnována zcela mimořádná pozornost. Standardním a nezastupitelným způsobem je pozorování a sčítání ptáků na

čejka obecná

místech s velkou kumulací ptáků (jezera, mořské pobřeží a průlivy). Z dlouhodobých záznamů je možné popsat změny velikostí populací jednotlivých druhů a následně přijmout opatření k jejich ochraně na hnízdištích i zimovištích. Další metodou je sledování táhnoucích hejn pomocí radarů, které jsou schopny určit směr a rychlost tahu popř. počet ptáků v určitém časovém úseku.

Kroužkování ptáků chyčených do sítí anebo mláďat značených na hnízdech je pro veřejnost asi nejznámějším způsobem zjišťování pohybu ptáků. Historie kroužkování začal v roce 1890 dánský učitel Mortensen, který tehdy označil zinkovými kroužky špačky obecné. Později se tato metoda už s použitím aluminových kroužků a různých druhů křídelních značek ujala a rychle rozšířila po celém světě. V Evropě v podstatě v každé zemi vznikly kroužkovací centrály, které řídí, stanovují metody a vyhodnocují výsledky činnosti té které stanice. Na kroužku je uvedený název stanice, typový znak a pořadové číslo, takže např. poštolka obecná kroužkovaná

Konipas bílý

v ČR ponese tuto zprávu: N. Museum Praha, E 4698. Z tohoto kódu při její kontrole je možné zjistit rychlost a směr tahu, místo zimování a pochopitelně věk ptáka. Aby se stáří i ostatní údaje co nejvíce zpřesnilo, preferuje se v poslední době co nejvíce značení mláďat na hnízdech, za dodržení přísných pravidel pro tuto činnost nezbytných.

Počet zpětných hlášení u pěvců činí 2-3 % všech kroužkovaných, u větších nebo lovných druhů je to 10-15 %. Aby nebylo nutné ptáky vždy chytil, což je pro

ně vždy stresující zážitek, používají se s úspěchem u hus, labutí, jeřábů aj. tzv. krční límce z plastu s výrazným značením, které je možné odečíst s pomocí silnějšího dalekohledu. Další možností je kombinace barevných plastových kroužků na obou nohách i u menších ptáků, např. pěvců.

Poslední a nejmodernější z postupů je telemetrie konvenční (přijímač je umístěn na zemi, autě či letadle) nebo telemetrie satelitní, která, ač finančně nákladná, přináší díky supermoderním technologiím dokonalé a detailní poznatky. Na tělo ptáka, tak aby mu co nejméně překážela, se umístí vysílačka s baterií jako zdrojem energie. Díky miniaturizaci baterií a jejich převod na solární energii a tím i prodloužení životnosti, je možné zkoumat stále

menší druhy ptáků po dobu až několika let. V pravidelných intervalech jsou signály z vysílačky přijímány a prostřednictvím satelitů přenášeny k dalšímu zpracování. Takový výzkum umožní s velkou přesností určit polohu, rychlost tahu, nocoviště, délku odpočinku nebo sběru potravy, popř. tělesnou teplotu i tepovou frekvenci ptáka. U nás je díky sdělovacím médiím dobře známá akce „Africká odyssea“.

Karel Šimeček
Kyjov

Ochrana jasoňa červenookého

Jasoň červenooký (*Parnassius apollo*) je na Slovensku a v Európe jeden z najznámejších motýľov. Výskyt jasoňa červenookého je v celom areáli rozšírenia druhu ostrovčekovitý. V Bielych Karpatoch ho možno zastihnúť v nadmorskej výške od 400 do 900 m n. m. Nejde o typický horský druh, skôr dealpínsky prvok, čiže pôvodne vysokohorský druh, ktorý sa druhotne „udomácnil“ na vhodných biotopoch v nižších polohách.

Jasoň červenooký sa vyskytuje na skalnatých vápencových svahoch, v údoliach a suťoviskách

s vápnomilnou flórou, ktoré sú orientované skôr na juh a juhozápad. Dôležitý je výskyt živnej rastliny pre húsenice, a to najmä rozchodníkov: rozchodník biely a najväčší. Z ostatných druhov sa v literatúre udáva ako živná rastlina aj lomikameň vždyzelený a skalnica strechová. Meno dostal tento druh motýľa podľa gréckeho boha slnka Apollóna, ktorý sídlil na vrchole hory Parnas. Volajú ho nekorunovaným kráľom stredo európskych motýľov pre svoju jednoduchú krásu a vznešenosť.

Pozorovanie

Motýle možno pozorovať ako

za slnečných dní pomaly trepotavo poletujú a vyhľadávajú niektoré druhy kvitnúcich rastlín, ktoré im poskytujú nektár. Najviac preferujú rôzne druhy bodliakov, chrastavce, hlaváč lesklý a klinček kartuziánsky.

Pokiaľ je chladnejšie počasie alebo sa zamračí, imága okamžite upadnú do akéhosi stavu strnulosti. Vtedy ich je možné pohodlne fotografovať i dotýkať sa ich bez toho, aby odleteli. Človeka sa snažia odstrašiť odkrývaním veľkých červených ôk na zadných krídlach a trením nôh o rub krídel.

V minulosti patril tento skvost k bežným druhom motýľov a nebolo nič nezvyčajné pozorovať desiatky i stovky jedincov aj na neveľkom priestore, ako sa vznášajú nad rozkvitnutými kvetmi typickým trepotavým letom. Postupné opúšťanie od tradičného hospodárenia, akými bolo kosenie lúčnych porastov a pasenie kôz a oviec, malo za následok zarastanie stanovišť s výskytom živných rastlín jasoňa červenookého náletovými drevinami a postupné zmeny v druhovom zložení flóry, čo sa negatívne odrazilo na znížení početnosti druhu. Preto bolo potrebné na niektorých lokalitách odstrániť krovie a náletové dreviny.

Zberatelia

Úbytok tohoto chráneného druhu majú na svedomí tiež zberatelia a priekupníci, ktorí si nezmyselne vytvárajú veľké sériové zbierky, resp. s „apolónom“ obchodujú na entomologických burzách, čo má pramálo spoločného so skutočnou entomológiou. Len za obdobie rokov 2002-2003 boli náhodnými kontrolami prichytení trikrát pri odchyte jasoňov traja občania ČR

v PR Vršatské Bradlá. Keďže nepoškodený nie je každý motýľ, tí šikovnejší sa preorientovali na zber húseníc. Je menej náročný a hlavne bezpečnejší, ako zberanie imág. A výsledok? Krásne nepoškodené exempláre, ktoré sa vyliahnú doma u zberateľa. Je to paráda, taká ucelená „vedecká zbierka“. Aký to má všetko zmysel prepchávať si krabice kadávermi, skúmať a porovnávať tam takú škvrnku, tam také očko. Je to len „veda pre vedu“. Kde začínajú hranice rozumného uvažovania a akejsi sebareflexie, kde je úcta k životu? Načo je to všetko potrebné? Je to až také dôležité pre poznanie a ochranu druhu? Ja si myslím, a som o tom hlboko presvedčený, že nie.

Ochrana

Sústavné argumentácie, že len zber entomológov nemôže ohroziť tento druh, nie sú na mieste. Z vlastnej skúsenosti viem, že by nebol problém vyzbierať takmer všetky jedince z danej populácie na niektorej lokalite v Bielych Karpatoch (nie že by som to niekedy robil). Na likvidáciu populácie môže stačiť niekoľko takýchto zberateľov za sezónu. Ešteže malé percento jedincov je poškodených následkom letovej aktivity v členitom teréne pri prekonávaní rôznych prekážok, prípadne vtákmí, takže nie sú vhodné do zbierok „estétov“ a obchodníkov. Za týmto účelom ochránari zámerne „poškodzujú“ imága jasoňov tým, že im na krídla píšu nezmazateľnou fixkou čísla, ktoré zároveň slúžia aj pri ich identifikácii po opakovanom odlove.

Keď k hlavnému nepriateľovi - človeku, prirátame ešte nepriateľa počasie, prirodzených nepriateľov, choroby a určite sa nájde aj nejaký ten parazit, tak

potom je skutočne obdivuhodné, že v tejto časti Slovenska sa ešte vôbec jasoň červenooký udržal. Dúfam, že bielokarpatské populácie tohoto motýľa nepostihnú to isté, ako našich západných susedov, kde pokiaľ viem, prežíva jedna mikropopulácia, ktorá je

umelo udržovaná, a aj tá bola reštituovaná z jedincov privedených zo Slovenska.

Je dôležité populácie v tejto časti Slovenska sústavne monitorovať a následne robiť opatrenia, ktoré by zachránili tento kriticky

ohrozený druh. Bolo by neodpustiteľným hriechom, keby toto „dieťa slnka“, ktoré si musí obľúbiť každý skutočný milovník prírody, vymizlo z bielokarpatskej prírody.

**Marián Filípek
Mikušovce**

Strašidelné ale neškodné „komáre“

Komáre pozná každý z nás a určite si ich nikto neobľúbil. Väčšina ľudí na tieto asi 0,5 cm veľké krv cicajúce dvojkridlovce reaguje „normálne“, no nie sú zriedkavé ani hysterické prejavy pri stretnutí s nimi.

Avšak aj mnohým otrlým jedincem sa rozbúcha srdce, keď im cez otvorené okno v noci príletí jeden či viacero 2,5 cm veľkých „komárov“, ktoré sa síce nevrhnú na bezbrannú obeť, no mnohých vystrašia. Prítom strach tu vôbec nie je na mieste, pretože títo obrovskí príbuzní komárov sú v skutočnosti úplne neškodné tipule (tiplice). Ublížijú nám nechcú a ani nemôžu, nakoľko mnohé nemajú vôbec vyvinuté ústne orgány, a tie, ktoré ich majú, prijímajú len rastlinné šťavy. Vegetariánmi sú aj ich larvy živiace sa v zemi zvyškami rastlín a koreňmi, takže pri rozmnožení môžu škodiť kultúrnym plodnám.

Napríklad až 4 cm veľké larvy tipule kapustovej (tiplice zelnej) v noci vyliezajú aj nad povrch zeme a obhrýzajú listy, ktoré niekedy zafahujú do pôdy, podobne ako dáždovky. Škodí začínajú už vtedy, keď ich je v pôde 50 na m², pri kalamitách to môže byť až cez sto jedincov na rovnakej ploche.

Na vlhkých lúčkach a okrajoch lesov sa vyskytuje tipuľa repová, najväčším druhom u nás je tipuľa veľká. Jej larvy, tzv. „lúčne červy“

tipuľa Ptychoptera contaminata

dorastajúce až do dĺžky 5 cm majú na poslednom článku bruška 6 rožkovitých výrastkov. Larvy tipúl obvyčajne prezimujú v pôde a v práchnivom dreve, tu sa zakuklia a na jar v ďalšom roku sa z kukly liahnu dospelé tipule, ktoré sa vydajú hľadať si partnera, pričom nás občas vystrašia. Samičky po spárení kladú do pôdy, práchnivého dreva, bahna a podobných substrátov vajčka. Z nich sa opäť liahnu larvy a cyklus sa opakuje.

Na záver ešte raz zdôrazňujem, že tipule sú pre nás ľudí úplne neškodné, preto sa snažme

„tipulofóbie“ zbaviť a zbytočne na tieto nohaté „komáre“ nemrhajme insekticídmi. A ako bojovať s larvami tipúl? Asi ich najväčším nepriateľom je krt, no toho záhradkári neradi vidia v svojom kráľovstve, takže v tomto prípade sa zrejme nezaobídeme bez chémie. Tipule by to však ohrozil nemalo, pretože žijú vo veľkom množstve aj na prírodných lokalitách, kde majú dôležitý význam v potravných reťazcoch ako potrava pre mnohé živočíchy.

**Jozef Májsky
Trenčín**

O medu

Už jste někdy jedli medové lívance s jahodami? Že ne? No, to je chyba! To jste přišli o náramnou pochoutku. Když zlatavý lívaneček potřete hezkou medem a posypete rozsekanými jahůdkami, to je dobrota! Co na tom, že máte upatlané prstíky. Však si je olížete.

Stejně tak to dělal i medvídek Hamánek. Oližoval si prstíky i medem pokapané břicho a velice u toho mlaskal.

„To je dobře, že máš rád med,“ řekla mu maminka. „Med je velice zdravý. Než spapáš všechny lívance, povím ti o medu hezkou pohádku:

Kdysi dávno a daleko odtud bývalo velké Lesní království. Tomu království vládl lesní král, Javor První. Byl to moc hodný král a všichni jeho poddaní jej měli tuze rádi. Když se někdo dostal do nouze, nebo někomu ublížili, král Javor mu vždycky pomohl.

Jednou však onemocněla králova nejmladší dcera, Lesana. Čeličko měla horké, velice kašlala a dokonce ani jíst nemohla. Kuchtičky vařily všelijaké dobroty, ale Lesana, jen co ždíbíček ochutnala, hned jídlo odstrčila.

Netrvalo dlouho a princeznička natolik zeslábla, že ani chodit nemohla. Lékaři z celého království se střídali u její postýlky a snažili se Lesanu uzdravit nejrůznějšími léky. Nic však nepomáhalo. Nepomohly dokonce ani léčivé čajičky, které vařily zkušené babky - bylinkářky. Pan král už byl dočista bezradný. Tolika lidem pomohl a sám zůstal bez

pomoci. Celý zoufalý stál nad postýlkou princezny, když v tom uslyšel teninký hlásek.

„My ti pomůžeme, pane králi.“

Král se rozhlédl, ale krom spící princezny nikdo jiný v ložnici nebyl. Leda? Leda ta včelka, co seděla na okenním rámu. Král přistoupil, aby si včelku zblízka prohlédl, když vtom se ozvalo:

„Ano, pane králi. To já na tebe mluvím a slibuji, že my, včelky, ti pomůžeme.“

„Pomůžete?“ zeptal se udivený král. „Proč a jak mi vlastně pomůžete?“

„Proč? Protože jsi velice hodný král, všichni tě chválí. Připrav, prosím, na stoleček malou skleněnou misku a my do ní nanosíme lék pro malou princeznu.“

Král, který se chytal každé naděje, nelenil. Ihned nechal přinést misku a posadil se k otevřenému oknu, aby viděl, co se bude dít. Za chvíli přiletěla včelka a nechala na misce zlatavou kapku. Potom přiletěla druhá, třetí a čtvrtá včelka. Létal jako o závod a než se král nadál, byla v misce hotová loužička husté zlatavé tekutiny.

„Tak, pane králi,“ řekla poslední z nich. „Až se princezna probudí, dej jí ochutnat našeho medu. Je to silný lék. My jím léčíme naše dětičky už od nepaměti. A ráno nechej otevřené okno, pane králi, my zase přiletíme,“ slibila včelka a odletěla.

Navečer, když se princeznička probudila z hlubokého spánku, jí sám pan král podal na lžičce trošinku medu. Lesana tu zlatavou kapičku zvědavě olízla a překvapením otevřela doširoka oči. Takovou dobrotu ještě neznala. K tatínkovu překvapení a k radosti celé rodiny snědla za chvíli všechn med, co včelky toho dne nanosily.

Druhý den, sotva sluníčko prohrálo vzduch, přiletěla první včelička s medem. Za chvíli bylo v princeznině ložnici včelek jako naseto a miska se rychle plnila.

„Dnešní med, ať kuchař rozdělí na dvě části. Tou první, ať princeznu osladí krupičnou kaší a tu druhou, ať přidá do teplého mlíčka,“ poradila kráľi

poslední včelka, než odlétla.

Tak se stalo a princeznička se po mnoha dnech poprvé najedla. Deset dnů přinášely včelky princezně med a za tu dobu Lesana úplně vyzdravěla. Pan král byl radostí bez sebe.

«Včeličky drahé, vy naše zachránkyně. Všechno vám dám, co si budete přát. Vy jste ti největší léčitelé všech dob a ten váš med je zázračný lék. Takový lék by měl mít každý po ruce, když onemocní. Medu by mělo být všude dost.»

«To nejde, pane králi,» řekly mu však včeličky. «My máme jen malé komůrky ve svých hnízdech a mnoho medu tam nedokážeme vytvořit. Ten med, co zachránil princeznu, jsme nanosily z celického lesa.»

«A kde stavíte svá hnízda, milé včeličky?» zeptal se král.

«V zemi, ve starých dírách po myších. Odtud nás nikdo nevyhání,» vysvětlily mu včelky.

«Vy bydlíte v dírách po myších?» podivil se král.
«Tak to tedy ne! Takové léčitelky nemohou bydlet

v dírách po myších. Já to zařídím!»

A zařídil, však to byl lesní král. Brzy vyšel královský výnos, že medonosné včelky budou bydlet ve velkých a suchých dutinách nejkrásnějších a nejstarších stromů v celém lese a nikdo je tam odtud nesmí vyhánět.

Od té doby se včelí národ nebývale rozrostl. Ve velkých stromových dutinách mají včelky tisíce komůrek a v nich velké zásoby medu. Proto dnes máme všichni medu dostatek.

Tak a to je celá pohádka, dobrou noc, Hamánku,» ukončila maminka své vyprávění.

«To byla moc pěkná pohádka, maminko. Dobrou noc,» řekl spokojený Hamánek a stočil se do klubička. Než usnul napadlo jej, že až se naučí lézt po stromech, najde včelí hnízdo a přinese mamince spoustu dobrého medu.

Pavel Bezděčka
ilustrace Barka Zichová

Pavel Bezděčka, autor pohádek, které v našem časopise čtete již od roku 1994, dokončuje v těchto dnech svou čtvrtou pohádkovou knížku. Bude to kouzelné povídání o malém medvídkovi a jeho mamince, plné radostí, písniček, vložených příběhů i pohádek. Knížku „Medvídek Hamánek“ najdete v knihkupectvích již po prázdninách. Dnes jsme vám z ní předložili malou ukázkou.

ZELENÁ PLANETA

Pověst o písni Kole Jarošova

V Jarošově, na řece Moravě, žil kdysi vodník, který byl zlý, stahoval lidi do řeky. Všichni se Moravě vyhýbali a pokud se někdo naivně odvážil plout po člunu nebo dokonce plavat, tak tomu se to vůbec nevyplatilo. Všichni se vodníka báli a vyhýbali se mu. A vodník si klidně žil v Moravě a dál stahoval lidi.

Jednou se vodník dozvěděl, že v Jarošově budou stavět pivovar, a strašně se mu zachtělo to pivo také jednou ochutnat, protože mnohokrát slyšel, jak si ho různí lidé vychvalují. Chtěl tedy zjistit, co na něm více než polovina lidí (muži) i vidí.

A tak se převlékl za mládence a šel do pivovaru, tam si sehnal práci a vypomáhal jim tam. Byl spíš zamklý a stranil se kolektivu, ale postupem času se stal oblíbeným, ale i trochu zvláštním, protože využíval každé volné chvíle (když zrovna neuskrával pivo) k procházkám kolem Mo-

ravy. A také, že byl vždy tak trochu bledý a někdy z něj kapalo.

Pivo mu moc chutnalo, a tak do světa lidí chodil stále častěji a častěji. Ale tento opojný mok nebyl jediný důvod toho, že se ve světě lidí objevoval tak rád. Dělal to (a možná hlavně) proto, že se mu proti všem vodnickým zvykům zalíbilo jedno děvče. I on se jí líbil, a tak netrvalo dlouho a dali to spolu dohromady. Oba se měli moc rádi, vodník ji horoucně miloval a i ona jeho, ale některé věci jí na něm byly divné. Třeba to, když se chtěli projít, tak za nic na světě nechtěl jít za parného odpoledne a už vůbec ne na procházku na Rochus ke kapličce. On chtěl jít vždycky na procházku k Moravě nebo někam k vodě. A vždycky, když přšelo, tak to chtěl ven nejraději a hned. Bylo jí to sice divné a občas nad tím přemýšlela, ale měla ho moc ráda a nějak moc jí to nevadilo. Tak spolu chodili asi půl roku a

všichni mysleli, že co nejdřív bude svatba, ale vodník se k ničemu neměl.

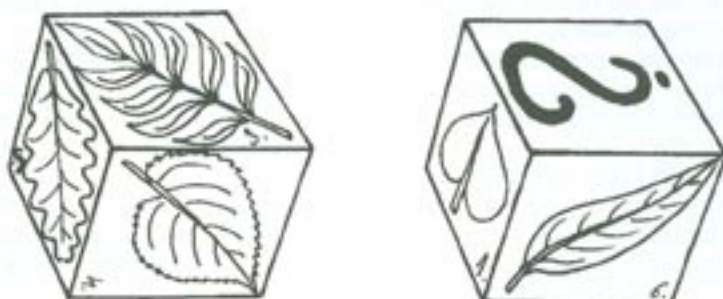
Jednou si dali sraz u Moravy a vodník jí už chtěl požádat o ruku. Dívka tam ale přišla dřív, než se domluvili, a viděla, jak vychází z řeky vodník a jak jde po vodě a jak si bere za křovím šaty mládence, do kterého byla zamilovaná. Když si jí mládenec-vodník všiml, dívka hned začala utíkat. A utekla.

A potom si vzala jednoho syna bohatého sedláka, odstěhovala se s ním pryč a měla děti a k řece Moravě už se nikdy více nepřiblížila. Vodník se stal zase smutným vodníkem, ale nepotápěl lidi, jenom si zpíval písničku s těmito slovy:

*Kole Jarošova, teče voda dvoja,
skoro-li sa rozejdem, galánečko moja.
Spěšej sa rozejdú drobné rybky s vodú,
nežli my sa rozejdem, galánečko spolu.*

Martin Uher
ZŠ UNESCO
Uherské Hradiště

Na krychli jsou namalovány listy různých stromů. Poznáte kterých? Na obrázku vidíte tutéž krychli ze čtyř různých stran. Vaším úkolem je přijít na to, jaký list se skrývá pod otazníkem.

Co je to?

1. Žije pouze v Austrálii, přestože je největší ze všech vačnatců, živí se pouze trávou a větvičkami.

- a) ježura australská
- b) koala
- c) klokan

2. Huňatý ocas je nejtypičtějším znakem tohoto tvora, který je blíže příbuzný psa.

- a) liška obecná
- b) vlk
- c) jezevec

3. Je největší kočkovitou šelmou Jižní a Střední Ameriky.

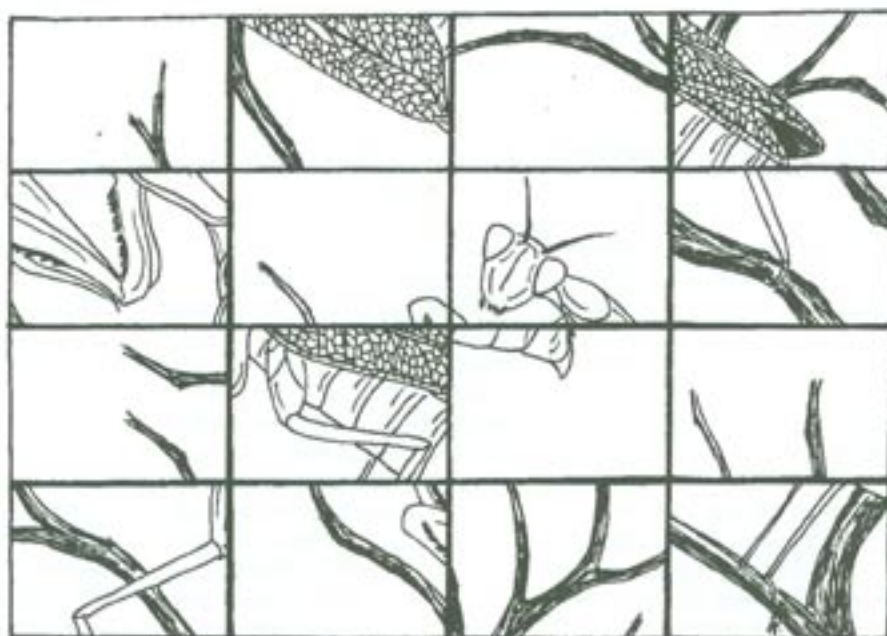
- a) tygr
- b) lev
- c) jaguár

4. Je to jeden z nejkrásnějších ptáků. Přestože nedovede plavat, stráví většinu dne lovem ryb pod hladinou.

- a) plameňák
- b) volavka
- c) ledňáček říční

2. Výtvarník chtěl připravit mozaiku, ale nějak se mu zpřeházely jednotlivé díly. Jaké zvířátko mělo být na původní mozaice?

Správné odpovědi z minulého čísla:

1. Poznej klíčky: 1. okurka, 2. hrách

2. Křížovka: 1. prvosenka; 2. motýl; 3. sasanka; 4. slunéčko; 5. mravenec; 6. javor

Hra pro volné chvíle: chrpa, pastinák; jedle, lebeda; jilek, leknín; kozlíček, čekanka; lípa, pavinec; líška, kavyl; rákos, kostřava; tolista, tavolník; trojštět, štětka; berneška, kalous; sýkora, roroh; ropucha, chaluha; zmijs, ježek; mřenka, karas; hrbule, lesan

V každé skupině zvířátek je jedno, které k nim nepatří. Zjistěte které a proč.

komár
ploštica
cvrček
křížák
tesařík
šídlo
babočka

světluška
chroust
potápník
střevlík
martináč
lýkožrout
kovařík

BIO-OBCHOD

„U malého princa“

Mierové námestie 29, Trenčín

- **BIO potraviny** - certifikované potraviny z ekologického poľnohospodárstva
- **NATUR potraviny** - potraviny bez chemických prídavných látok
 - ponuka pre makrobiotikov
 - ponuka pre bezlepkovú diétu
 - prírodná kozmetika WELEDA
 - darčkové predmety

www.bio-obchod.sk

1. špecializovaný internetový obchod s biopotravinami na Slovensku.

Dobré ceny a pri väčšej objednávke dodávka zdarma.

Na titulní straně je Kýchavice černá, na zadní straně hnědásek kostkovaný.

Bílé - Biele Karpaty – časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydávají: Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty o.p.s., Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Bílé Karpaty (Veselí nad Moravou), Regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život Bílé Karpaty (Uherské Hradiště) a Centrum environmentálních aktivit (Trenčín) ve spolupráci se Správou CHKO Biele Karpaty (Nemšová) a Správou CHKO Bílé Karpaty (Luhačovice).

Finanční podpora: Časopis byl podpořen v rámci výběrového řízení MŽP ČR na podporu projektů, předkládaných nestátními neziskovými organizacemi.

Kontaktní adresy:

VIS Bílé Karpaty

Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou
tel., fax: 518 322 545
e-mail: visbk@bilekarpaty.cz
Jan W. Jongepier

Regionální pobočka STUŽ Bílé Karpaty

Prostřední 41
686 01 Uherské Hradiště
e-mail: stuz@uh.cz
Jana Hajduchová

CEA

Mierové námestie 29
911 01 Trenčín
tel., fax: 032 / 640 0400
e-mail: cea@changenet.sk
Richard Medaľ

Redakce: Pavel Bezděčka, Katarína Devánová, Božena Gajdová, Jana Hajduchová, Jan W. Jongepier, Richard Medaľ, Sylva Mertanová, Vlasta Ondrová, Pavel Popelka, Věra Pospíšilíková, Jiří Pšurný

Fotografie: Jan W. Jongepier (titulní a zadní strana, str. 2, 11), Miroslav Janík (str. 4, 5), Jana Hajduchová (str. 1, 13), Josef Dufek (str. 5), Zbyněk Ulčák (str. 6), Bohumil Jagoš (str. 14), Marián Filipek (str. 20), Jozef Májsky (str. 21), Richard Medaľ (str. 8, 9, 12, 16,17).

Kresby: Jana Hajduchová (str. 18, 19), Barka Zichová (str. 22, 23).

2. číslo ročníku 2004 vychází v červnu 2004

Reg. č. 7428, ISSN 1211 – 3638, Ročník IX, číslo 2, náklad 1800 ks, cena 20 Kč, 20 Sk

Tisk: Agentura NP, Staré Město u Uherského Hradiště

Výplatné hrazeno v hotovosti
Distribuce v ČR povolena Ministerstvem kultury
pod registračním číslem MK ČR E12382.

Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty
Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou

Cena 20 Kč, 20 Sk